

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Klára Trachtová

**Aktuální otázky určování výše výživného
k nezletilým dětem**

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Aktuální otázky určování výše výživného k nezletilým dětem“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 29. března 2018

.....

Klára Trachtová

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc. za odborné vedení při psaní této práce a za cenné rady a připomínky, které přispěly k vypracování této práce.

Obsah

OBSAH	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
1. ÚVOD	6
2. VÝŽIVNÉ K NEZLETILÝM DĚTEM	9
2.1 Pojem a obsah výživného	9
2.2 Subjekty vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	11
2.3 Vznik vyživovací povinnosti rodičů k dětem	12
2.4 Trvání a zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem.....	14
3. ROZSAH VÝŽIVNÉHO K NEZLETILÝM DĚTEM	17
3.1 Životní úroveň dítěte	17
3.2 Odůvodnění potřeby dítěte.....	18
3.3 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů.....	22
3.3.1 Příjmy rodičů	24
3.3.2 Rodič podnikatel.....	29
3.3.3 Majetkové poměry rodičů.....	30
3.4 Osobní péče o dítě	35
4. POSTUP SOUDU PŘI URČOVÁNÍ VÝŠE VÝŽIVNÉHO	37
4.1 Podklady pro určení výživného	37
4.2 Určení výše výživného	40
5. ZÁVĚR	43
6. PRAMENY	46
6.1 Monografie	46
6.2 Články.....	47
6.3 Právní předpisy	47
6.4 Judikatura	47
6.5 Jiné.....	49
7. SHRUTÍ	50
8. RESUME	51
9. KLÍČOVÁ SLOVA (KEY WORDS)	53
10. PŘÍLOHY	54
10.1 Vybrané demografické údaje v ČR v letech 1989 – 2016.....	54
10.2 Tabulka sňatků a rozvodů v letech 1950 – 2016	55
10.3 Tabulka objektivizace výživného	55

Seznam použitých zkratk

Daňový řád – zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Listina – usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o rodině – zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Tématem této práce jsou aktuální otázky určování výše výživného k nezletilým dětem. Ve své práci jsem si jako výzkumný cíl stanovila analýzu zejména těch skutečností, které jsou důležité pro určování výše výživného k nezletilým dětem. Cílem práce je při této analýze vycházet z rozhodovací praxe soudů České republiky, a také vyhodnotit postup soudů při určování výše výživného pro nezletilé děti, zejména při zjišťování schopností, možností a majetkových poměrů rodiče. Na základě výzkumného cíle by v této práci mělo být vyhodnoceno, jaký je rozsah toho, co je soud povinen zjistit, aby mohl stanovit výživné k nezletilému dítěti v konkrétní výši a jak tyto informace zjišťuje.

Toto téma jsem zvolila zejména proto, že výživné k nezletilým dětem je v naší společnosti velmi často rozhodované soudy, a také velmi diskutované širokou veřejností. Já osobně jsem se s tímto tématem opakovaně setkala na svých stážích na soudech, dále se toto téma často objevovalo při mém působení ve Studentské právní poradně na naší fakultě a v neposlední řadě se na mě s různými dotazy ohledně tématu výživné obraceli různí známí, kdykoliv kdokoliv zjistil, jakou fakultu studuji. Z tohoto důvodu jsem došla k názoru, že téma výživné je stále v popředí a že toto téma je mimořádně důležité z hlediska celé společnosti. Ne nadarmo se říká, že děti jsou naše budoucnost.

Rodiče mají ke svým dětem vyživovací povinnost ze zákona, vzniká ex lege a o její výši rozhodují sami. Pokud je tedy rozhodováno o výživném soudem, má toto rozhodnutí deklaratorní charakter. Soud o výši výživného rozhoduje zejm. v případě, kdy se rodiče dítěte rozvádí, neboť před rozvodem manželství musí být rozhodnuto o poměrech dítěte na dobu po rozvodu manželů, jak stanoví ust. § 755 odst. 3 OZ. Soud v takovém případě může schválit dohodu rodičů o úpravě poměrů dítěte, anebo o poměrech dítěte rozhodne sám, a to vždy v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (§ 466 a násl. ZŘS). O úpravě poměrů dítěte, tedy i o vyživovací povinnosti k němu, soud rozhoduje také v dalších případech, kdy je tato úprava poměrů třeba.¹

Při náhledu na demografické tabulky České republiky lze zjistit, že úhrnná rozvodovost se k roku 2016 (poslední dostupný údaj v demografické tabulce Českého statistického úřadu)² pohybovala kolem 45,2 %, což je sice nejméně od roku 2013, avšak lze stále říci, že se jedná o nezanedbatelné číslo. Při zvoleném tématu práce je také vhodné upozornit na podíl

¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 91

² Demografická tabulka viz. Příloha

rozvedených manželství s nezletilými dětmi, kterých v roce 2016 bylo 58,9 %, přičemž celkový počet rozvodů byl v roce 2016 24,996. Na základě těchto údajů je zřejmé, že problematika určování výše výživného je a bude velmi často předmětem rozhodovací praxe soudů. Je to oblast, která je velice specifická, zejména co se týká osobní sféry, která je v těchto řízeních velmi patrná a je také často důvodem, proč jsou ústní jednání ve věcech týkajících se výživného tak dynamická.

Dle mého je velmi zajímavé zjišťovat, jak se judikatura staví k jednotlivým aspektům rozhodování o výživném, neboť v našem právním řádu neexistují žádné minimální a maximální hranice výživného. Na tuto úpravu lze mít pozitivní náhled, zejména proto, že v každém případě může soud postupovat podle individuálních potřeb dítěte, i podle možností rodiče a výživné tak stanovit v takové výši, aby konkrétnímu dítěti přineslo co nejvíce užitku a rodič ho zároveň byl schopen plnit. Na druhé straně lze na tuto úpravu pohlížet negativně, hlavně z pohledu soudce, jehož úloha není snadná, neboť jeho povinností je zjistit příjmy povinného rodiče a jeho majetkovou situaci, což samozřejmě může mít také negativní vliv na rychlost řízení.

Tato práce je strukturovaná od obecného ke konkrétnímu, proto je první kapitola věnována spíše teoretické problematice, jejímž cílem je analyzovat pojem a obsah výživného, také jeho užší a širší význam, a dále vymezení pojmů jako jsou subjekty vyživovací povinnosti, a také předpoklady vzniku a trvání vyživovací povinnosti, zejména schopnosti dítěte se samo živit, a také vymezení jejího zániku. Pro tvorbu této kapitoly byla využita zejm. kvalitativní metoda, neboť byly tyto zásadní oblasti analyzovány, k čemuž jsem použila jak zákon, konkrétně OZ, tak kvalitní zdroje, jako např. monografii: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006. 400 s., nebo článek: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 45, č. 3, s. 23 – 41. K analýze některých předpokladů pro zánik vyživovací povinnosti byla také využita judikatura Nejvyššího, či Ústavního soudu.

Cílem druhé kapitoly je podrobná analýza jednotlivých aspektů určování rozsahu výživného, kterými jsou životní úroveň, odůvodněné potřeby dítěte, schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů, ale také osobní péče o dítě. V souvislosti s odůvodněnými potřebami dítěte, kterými může být také tvorba úspor, byla položena výzkumná otázka, na jaké časové období se tvoří tyto úspory, pokud je uložena povinnost je tvořit. Všechny aspekty určování rozsahu výživného tvoří jednotlivé podkapitoly, přičemž kapitola týkající se schopností, možností a majetkových poměrů rodiče se dále větví na další díly, které přináší

podrobný vhled do problematiky určování výše výživného. Tyto díly se týkají důležitých oblastí, kterými jsou příjmy rodičů, dále také specifického případu rodiče, který je podnikatelem, kde se zabývám jak způsoby, kterými lze prokázat jeho schopnosti a možnosti, ale také postupy určování výše výživného, které jsou soudy využívány v případě, kdy je tento rodič ve ztrátě apod. V této souvislosti jsem si položila další výzkumnou otázku, zda v případě, že jsou majetkové možnosti povinného rodiče nadstandartní, by mělo mít nadstandartní výši i výživné pro nezletilé dítě. Jako zdroje této kapitoly mi posloužily publikace uvedené v textu práce, ale ráda bych zdůraznila zejm. monografii: SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 244 s. Tato publikace pro mne byla přínosná zejm. díky osobě autora publikace, t. č. soudce Krajského soudu v Plzni, který se s touto problematikou setkává v praxi, a to právě na straně soudu. A protože je tato kapitola zpracována tak, aby byly její závěry co nejbližší praktickému použití, je nejdůležitějším zdrojem judikatura, konkrétně se jedná o závěry Nejvyššího a Ústavního soudu, ale také Městského soudu v Praze, či některých dalších krajských soudů. Domnívám se, že právě judikatura dává této práci další rozměr.

Na kapitolu týkající se rozsahu výživného jsem následně navázala kapitolou, která se týká postupu soudu při zjišťování podkladů pro rozhodnutí o výživném. Další podkapitola se pak týká určování výše výživného, které soud může stanovit jen podle své vlastní úvahy, nebo lze využít i doporučující tabulky, které sestavilo Ministerstvo spravedlnosti. Proto jsem si jako výzkumnou otázku stanovila, zda je současná situace ohledně objektivizace výživného v českém právním řádu dostačující, či nikoliv.

Ve své práci jsem již neměla prostor pro řešení procesních otázek týkajících se řízení ve věcech výživy nezletilého dítěte, ani pro řešení oblasti vymáhání výživného, které společně s hmotněprávní úpravou výživného tvoří jeden celek.

2. Výživné k nezletilým dětem

2.1 Pojem a obsah výživného

Základní pojem – vyživovací povinnost – OZ ani důvodová zpráva³ k němu nijak nevysvětluje. Dle odborné literatury, např. dle publikace: Kovářová, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 29, je však vyživovací povinností taková povinnost, která představuje jak hrazení životních nákladů oprávněného, tak i zabezpečování potřeb mezi subjekty rodinněprávních vztahů. Představa, že vyživovací povinnost má zajistit pouhou výživu oprávněného subjektu, je však mylná, neboť má zabezpečit též další hmotné, ale i kulturní potřeby. Výživné pro nezletilé dítě je pak specifické tím, že má zabezpečit také všestranný rozvoj dítěte – tzn. rozvoj dítěte po fyzické, duševní a sociální stránce.

Králíčková definuje pojem výživné v publikaci: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 247 stejně jako Kovářová pojem vyživovací povinnost, a to v tom smyslu, že výživné představuje zabezpečování a úhradu potřeb mezi subjekty rodinněprávního vztahu, tedy nejedná se jen o zajištění výživy ve smyslu obživy, ale i o zajištění dalších hmotných a kulturních potřeb. Ovšem Králíčková již s vyživovací povinností nespojuje zajištění dítěte po všech stránkách, mj. ani po stránce duševní. Králíčková uvádí, že rozumový a mravní vývoj dítěte je předmětem výkonu rodičovské zodpovědnosti dle ZOR – dnes dle OZ již hovoříme o rodičovské odpovědnosti. Svoboda pak v monografii: SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 108 uvádí, že vyživovací povinnost rodičů k dětem zahrnuje výživné v užším smyslu, které představuje povinnost rodičů zajistit dítěti jeho zákonné potřeby nezbytné k jeho přežití, a dále pak výživné v širším smyslu, které představuje další potřeby dítěte, ať už zákonné, či odůvodněné sociální a kulturní.

Autorky Nová a Těžká ve své práci: NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 6 uvádí, že pojem výživné v širším významu znamená souhrn práv a povinností, která vyplývají z právních předpisů. V užším významu se jedná o vlastní plnění. Zároveň také tyto autorky upozorňují na dvojznačnost pojmu výživné, což je patrné i dnes v OZ, ale dochází k závěru, že tato dvojznačnost není problematická,

³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 394 – 399

neboť je význam tohoto pojmu patrný především ze souvislostí, se kterými je pojem spojován. Autorky se také domnívají, že vyživovací povinnost k nezletilým dětem, resp. její plnění „zajišťuje zdravý vývoj příští generace.“⁴

Pravděpodobně nejméně se ztotožňují s definicí autorek Císařové a Sovové, které ve své publikaci: CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Rodina v novém soukromém právu: Interdisciplinární právní pohled*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, s. 67 definují pojem výživné jako povinnost poskytovat majetkové či jiné plnění osobě rodinného vztahu, a to za účelem uspokojování jejich životních potřeb. Domnívám se, že tato definice je padnoucí spíše pro pojem vyživovací povinnost, výživné je již samotné plnění.

Z tohoto výkladu je však zřejmé, že ani odborná literatura často nedělá rozdíl mezi pojmem výživné a vyživovací povinnost, neboť ani zákon tyto pojmy striktně neodděluje a používá je různě.

Předmětem vyživovací povinnosti je pak vlastní plnění⁵, ačkoliv někteří autoři, jak je již výše uvedeno, chápou toto plnění jako užší význam pojmu výživné, neboť při svém výkladu nepracují s označením „vyživovací povinnost.“

Český právní řád zná několik druhů vyživovací povinnosti, a to vyživovací povinnost předků vůči potomkům (nejčastěji rodičů vůči dětem), dále pak povinnost potomků vůči předkům (obě upravují ust. § 910 – 919 OZ), vyživovací povinnost manželů (§ 697 OZ), vyživovací povinnost rozvedených manželů (§ 760 – 763 OZ) a vyživovací povinnost a zajištění úhrady některých nákladů vůči neprovdané matce (§ 920 OZ). Tato práce se týká vyživovací povinnosti předků vůči potomkům.

O vyživovací povinnosti předků vůči nezletilým dětem rozhoduje soud jen v určitých případech, a to v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, konkrétně se jedná o situace, kdy soud upravuje poměry rodičů k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu rodičů (§ 755 odst. 3 OZ), nebo soud tyto poměry upravuje, neboť spolu rodiče dítěte nežijí a na výživě dítěte se nedohodli (§ 919 OZ), dále pokud jeden z rodičů neplní vyživovací povinnost k dítěti, ačkoliv spolu rodiče žijí (§ 919 OZ), dále v případě, že soud rozhoduje o vyživovací povinnosti prarodičů či jiných příbuzných vůči dítěti (§ 910 odst. 3 OZ), také pokud soud určuje otcovství k dítěti (§ 422 ZŘS), nebo je dítě svěřováno do výchovy někomu jinému než rodiči (§ 956 OZ), také v případě svěření do pěstounské péče (§ 961 OZ), či v případě nařízení ústavní nebo ochranné výchovy

⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 61

⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 247

(§ 975 OZ), a dále také pokud se podstatně změní poměry, ať už na straně dítěte, nebo na straně rodiče (§ 923 odst. 1 OZ, § 475 odst. 1 ZŘS).⁶

2.2 Subjekty vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Podle ust. § 910 odst. 1 OZ mají předci a potomci vzájemnou vyživovací povinnost, dle odst. 2 tohoto ustanovení předchází vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti té povinnosti, kterou mají vůči dítěti jeho prarodiče a další předci. Nejčastěji mají vyživovací povinnost k dítěti jeho rodiče, a proto budu v této práci užívat zejména pojmů rodič – dítě, ačkoliv se nemusí vždy jednat o takovýto vztah.

Oprávněným k vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti je dítě, které však nemusí být nezletilé – tomuto tématu se podrobněji věnuji v kapitole 2.4.

Povinnými jsou rodiče dítěte, otec a matka, případně jiní předci dítěte v přímé linii. Matkou dítěte je žena, která dítě porodila (§ 775 OZ). Otcem dítěte je muž, jehož otcovství je založeno na jedné ze zákonných domněnek otcovství (§ 776 – 784 OZ). V případě, že otec dítěte není nijak určen, vyživovací povinnost k dítěti má jeho matka, případně prarodiče.⁷ Rodiče dítěte mají vyživovací povinnost právě z titulu rodičovství, a tedy nemusí být manželé. Povinnými však mohou být i osvojitelé dítěte (§ 794 OZ).

Každý rodič má zároveň rodičovskou odpovědnost, na jejímž základě mají rodiče právo a povinnost pečovat o dítě, chránit jej, osobně se s ním stýkat, zastupovat jej a spravovat jeho jmění. Nepatří do ní však povinnost vyživovací, která je povinností samostatnou a nezávislou.⁸ Z toho vyplývá, že pokud je rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, není zároveň zbaven vyživovací povinnosti.⁹ Ze vzájemného vztahu mezi rodičovskou odpovědností a vyživovací povinností soudím, že péče o citový, rozumový a mravní vývoj dítěte, je součástí rodičovské odpovědnosti, jak ostatně stanoví ust. § 858 OZ a zároveň se domnívám, že tento osobní faktor není součástí vyživovací povinnosti. Soudím tak také z toho důvodu, že pokud je rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, jedná se obvykle o velmi závažné jednání rodiče, pro které ho soud této odpovědnosti zbavil a neumím si představit jediný důvod, proč by takovýto člověk, který je zbaven rodičovské odpovědnosti, měl dbát o citový, rozumový a mravní vývoj dítěte.

⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 83

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 258

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 23 – 24, s. 801 – 812

⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 107, 108

2.3 Vznik vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem vzniká ze zákona, na základě ust. § 910 odst. 1 OZ, okamžikem vzniku je přitom zásadně narození dítěte – u matky vždy, pokud rodičovský poměr nevznikl osvojením, u otce může být otcovství určeno později na základě jedné ze zákonných domněnek otcovství.¹⁰

Jak již z výše uvedeného vyplývá, základním předpokladem pro vznik vyživovací povinnosti k dětem je existence příbuzenství k dítěti v přímé linii, přičemž ust. § 778 odst. 1 OZ stanoví, že osoby jsou příbuzné v přímé linii, pokud pochází jedna od druhé.

Dle zákona patří mezi další předpoklady vzniku též odůvodněnost potřeb dítěte (§ 913 odst. 1 OZ), neboť zákon předpokládá, že dítě je odkázáno na výživu rodičů. S tímto je také spojené pravidlo, že dítě má právo na stejnou životní úroveň jako jeho rodiče, které je nadřazené pravidlu odůvodněných potřeb dítěte, jak stanoví ust. § 915 odst. 1 OZ. Z tohoto vyplývá, že pokud rodiče dítěte mají velkou životní úroveň, musí jí svému dítěti zajistit také, ačkoliv by pro ukojení odůvodněných potřeb dítěte stačil menší rozsah plnění vyživovací povinnosti. Dítě má také právo na vlastní majetek – ust. § 912 OZ poskytuje majetku dítěte ochranu. Co se týče odůvodněných potřeb dítěte, jsou tyto závislé zejm. na věku dítěte (batole vs. vysokoškolák), na jeho zdravotním stavu (mezi odůvodněné potřeby patří i zvýšené výdaje spojené se zdravotním stavem dítěte, a to jak přechodným – např. výdaje na léky proti chřipce, tak trvalým – např. invalidita a s ní spojené výdaje), také na přípravě na jeho budoucí povolání (např. výdaje spojené s ubytováním na vysokoškolských kolejích, či školné na soukromé škole), dále pak na zálibách dítěte (typicky výdaje na tzv. koníčky), důležitou roli hrají také státní příspěvky, které dítě pobírá (např. sirotčí důchod, nebo zda rodiče pobírají přídavky na děti apod.), v neposlední řadě hraje roli též způsob výchovy dítěte, s ohledem na umístění dítěte v ústavní či pěstounské péči, ale i střídavá výchova rodičů, nebo péče o dítě jen jedním z rodičů, což je pro určení odůvodněných potřeb dítěte důležitou skutečností.¹¹

Předpokladem vzniku vyživovací povinnosti jsou též schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče dítěte dle ust. § 910 odst. 1 OZ. Schopnosti rodiče jsou spíše subjektivní kategorií, naopak možnosti a majetkové poměry jsou typickou objektivní kategorií¹², podle kterých je následně určována výše plnění. Rodič má povinnost předložit soudu, který

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 258

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 205, 206

¹² Tamtéž, s. 206

o vyživovací povinnosti rozhoduje, svoje příjmy, resp. doklady o nich. Soud následně vyhodnocuje příjmy rodiče, nejčastěji vypočte průměrné příjmy rodiče za 6 až 12 měsíců. Pokud však rodič tuto svou povinnost nesplní, pak soud s odkazem na nevyvratitelnou domněnku, kterou zakládá ust. § 916 OZ, kalkuluje s pětadvacetinásobkem částky životního minima jako průměrným měsíčním příjmem rodiče.¹³ Částka životního minima jednotlivce činí dle ust. § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, 3.410 Kč. Pokud tedy rodič nedoloží, jaké jsou jeho příjmy, platí, že jeho průměrný měsíční příjem činí 25 x 3.410 Kč, tedy 85.250 Kč. Protože se jedná o nemalou částku, domnívám se, že toto ustanovení má velký vliv na rodiče, kteří nechtějí svůj měsíční příjem doložit, ovšem pokud se nejedná o osoby, jejichž měsíční příjem vysoce převyšuje tuto částku.

Jako poslední podmínku vzniku vyživovací povinnosti lze považovat neexistenci rozporu s dobrými mravy, což vyplývá ze základních zásad soukromého práva, kterými se OZ řídí a které vyplývají z ust. § 1 odst.2 OZ, § 2 odst. 3 OZ a z § 8 OZ. Nelze tedy přiznat výživné v rozporu s dobrými mravy, neboť by byl porušen právní princip, který je uveden v ust. § 2 odst. 3 OZ. Nelze proto např. přiznat výživné zletilému dítěti, které se vůči svým rodičům dopustí úmyslného trestného činu, protože by takové plnění bylo v rozporu s dobrými mravy.¹⁴ Tyto situace však nelze definovat, ačkoliv se domnívám, že případ, který jsem použila, v rozporu s dobrými mravy je. Tuto podmínku je povinen zkoumat soud v řízení o výživném v souvislosti s okolnostmi konkrétního případu, a to v konkrétním místě a čase, neboť hledisko dobrých mravů je v průběhu času chápáno různě. Zároveň je nutné princip dobrých mravů vyvažovat a poměřovat spolu s dalšími principy, neboť se nejedná o kogentní normu, ale právě o princip, při jehož uplatňování již z logiky věci musí k poměrování dojít. Soud proto při rozhodování o výživném poměřuje princip dobrých mravů, princip blaha dítěte, ale také povinnost rodiče své dítě řádně vychovávat.¹⁵

Autoři Králíčková a Telec vyjádřili v článku: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 45, č. 3, s. 23 – 41 názor, že při rozhodování o výživném rodičů k nezletilému nesvéprávnému dítěti by měl soud postupovat tak, aby vyživovací povinnost rodičů zásadně nezanikala, a to ani v případě, kdy by se dítě dopustilo takového jednání, na základě kterého by byla nařízena ústavní, či dokonce

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 260

¹⁴ Tamtéž, s. 261

¹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 45, č. 3, s. 23 – 41

ochranná výchova. Rodičům totiž zákon, resp. § 884 odst. 1 OZ, ukládá povinnost dítě vychovávat, pečovat o jeho mravní vývoj, a také jít dítěti příkladem, zejm. ve způsobu života a chování v rodině.¹⁶ Zásadně proto lze říci, že pokud se dítě chová zavrženíhodným způsobem, je to z velké části chybou rodičů, kteří se ke svému dítěti měli chovat tak, aby bylo řádně vychované. Nelze dávat toto špatné chování dítěte za vinu nezletilému dítěti a jako trest mu uložit zánik jeho práva na výživu. Zánik vyživovací povinnosti rodičů by totiž fakticky trestem pro nezletilé dítě byl, s čímž nesouhlasím. Domnívám se, že rodičům by i nadále měla vyživovací povinnost trvat, neboť v opačném případě by za porušování svých rodičovských povinností nenesli žádnou odpovědnost.

Pokud však rodič vyživovací povinnost ke svému dítěti konstantně neplní, lze toto jednání posoudit jako *contra bonos mores*, ba dokonce může být toto jednání důvodem pro vydědění rodiče, který neplní své povinnosti, jeho rodičem, tedy prarodičem dítěte, jak judikoval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010.

2.4 Trvání a zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Vyživovací povinnost rodiče k dítěti trvá, dokud není dítě schopno se samo živit (§ 911 OZ). Hranicí pro poskytování výživného tedy není dosažení zletilosti, jak několikrát vyjádřil také Nejvyšší soud, kupř. v rozhodnutí ze dne 6. 5. 1967, sp. zn. 5 Cz 19/67, avšak někteří lidé se tak stále domnívají, ba naopak, v některých případech může vyživovací povinnost skončit dříve, než dítě dosáhne zletilosti. Jedná se o případ, kdy nezletilé dítě uzavře manželství (se souhlasem soudu dle § 672 odst. 2 OZ), neboť vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi, jak stanoví § 697 odst. 1 věta 2. OZ. Povinnost rodičů vyživovat své dítě by tak měla mít jen podpůrný charakter, např. pokud manžel jejich dítěte nebude schopen zabezpečit dané osobě výživné, zřejmě by na řadu přišla vyživovací povinnost rodičů.¹⁷ V daném případě vyživovací povinnost rodičů *de facto* nezanikla, resp. nezanikla absolutně, ale pouze relativně – na určitou dobu. Zletilost dítěte z hmotněprávního hlediska nemá pro vyživovací povinnost rodičů význam. Je však velmi důležitá z hlediska procesního.¹⁸

Z charakteru výživného k nezletilým dětem vyplývá, že rodičům zaniká jejich povinnost osvojením jejich dítěte, neboť osvojením právně zaniká vztah rodič – dítě a vzniká nový,

¹⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 45, č. 3, s. 23 – 41

¹⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 48 – 49

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 209

ve kterém již na místě rodičů figurují osvojitelé dítěte.¹⁹ Pokud se jedná o jinou formu náhradní výchovy dítěte (např. pěstounství), pak vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti zásadně trvá.²⁰

Vyživovací povinnost zaniká smrtí rodičů nebo dítěte. V tomto případě je zánik povinnosti vždy absolutní, naopak v ostatních případech zániku vyživovací povinnosti se jedná pouze o relativní zánik. Relativní zánik vyživovací povinnosti nastane v případě, kdy dítě nabyde schopnost se samo živit (např. po střední škole začne pracovat). Pokud dítě následně pozbyde tuto svou schopnost se živit (např. začne studovat na vysoké škole, nebo vážně onemocní), vyživovací povinnost jeho rodičů se znovu obnoví.²¹ V takových případech však nelze s jistotou určit, zda se vyživovací povinnost skutečně obnoví, nebo nikoliv, proto je vždy nutné každý případ posoudit individuálně vzhledem ke všem okolnostem.²²

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 1968, sp. zn. 1 Cz 37/1968 vyplývá, že schopnost dítěte se samo živit závisí nejen na jeho věku a vyspělosti, ale také na výchově, která má velký vliv na tuto schopnost dítěte. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí uvádí: *„Schopnost dítěte samo se živit nelze totiž posuzovat jenom podle dosaženého věku a stupně tělesné a duševní vyspělosti, ale i podle toho, jak je dítě připraveno se zřetelem ke své mravní a charakterové vyspělosti podílet se svou činností na společensky užitečné práci. V této souvislosti není pochopitelně podružnou otázkou, zda a do jaké míry působila rodinná výchova na dítě v tom směru, aby si osvojilo vlastnosti, jež podmiňují jeho odpovědný postoj ke společnosti a společensky užitečné práci.“*²³

Pokud rodiče dítěte nemají jistotu o tom, zda mají stále povinnost ke svému dítěti, resp. zda mají stále plnit, mohou se obrátit na soud, který o jejich návrhu na vydání rozhodnutí rozhodne.²⁴

Protože je zánik vyživovací povinnosti velmi individuální, obecné soudy, ale i Ústavní soud, se setkávají s pojmem tzv. věčného studenta, kdy se dítě snaží co nejdéle studovat, ale pouze za účelem trvání vyživovací povinnosti. Proto je nutné dbát na individualitu každého případu a nezobecňovat je. Ústavní soud např. v nálezu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 2623/09

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 267

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, č. 9, s. 305 – 309

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 267

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 209

²³ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 119

²⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 49

zrušil rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 30. 6. 2009, č. j. 29 Co 155/2009-103, neboť městský soud dospěl k názoru, že pokud dítě vystudovalo střední školu s maturitou, je již schopno se samo živit a nic na tom nemění fakt, že pokračuje ve studiu na jiné škole, která je stejného stupně, jako ta, kterou již dokončil, a tedy nijak nerozvíjí již dosažené vzdělání. Ústavní soud shledal, že městský soud nezohlednil specifika daného případu, zároveň provedl nepřesně dokazování, a také odůvodnění skutečnosti, že je daná osoba schopna se sama živit, je nedostatečné. Z tohoto názoru Ústavního soudu proto usuzuji, že je v každém případě nutné provést řádně dokazování, kdy soud zjistí všechny okolnosti ohledně dalšího vzdělávání dítěte a jeho přípravy na budoucí povolání a tyto zohlední při rozhodování o trvání vyživovací povinnosti rodičů.

Vyživovací povinnost rodičů nezanikne ani v případě, že dítěti je přiznána sociální dávka, např. invalidní důchod, který dítě bude do budoucna pobírat. Judikatura, kupř. nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I.ÚS 1996/12, říká, že stát nevyjímá jedince ze vzájemné vyživovací povinnosti rodičů a dětí tím, že jedinci přizná invalidní důchod, či jinou sociální dávku. Ústavní soud argumentuje mj. tím, že daná sociální dávka je závislá především na ekonomické situaci státu a jeho rozpočtu a nelze proto předpokládat, že osoby, které formálně splňují požadavky pro přiznání této dávky, mají stejné životní potřeby. O životní úroveň svého dítěte se mají dle současné právní úpravy, tedy dle OZ, konkrétně dle ust. § 915 odst. 1 OZ, postarat jeho rodiče tak, aby byla shodná jako životní úroveň jejich.

3. Rozsah výživného k nezletilým dětem

3.1 Životní úroveň dítěte

Zákon, konkrétně § 915 odst. 1 OZ, stanoví, že životní úroveň dítěte má být zásadně stejná, jako životní úroveň rodičů. Zároveň též říká, že hledisko životní úrovně dítěte předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Je tedy zřejmé, že rozsah výživného nemá být určen přesně podle jednotlivých potřeb dítěte, které by rodiče přesně počítali na každý měsíc. Hledisko životní úrovně rodičů je pro určení výživného pro dítě rozhodující. Je zřejmé, že zájem zákonodárce byl zejména co nejvíce zachovat zájem dítěte, a také princip blaha dítěte. Není proto možné, aby dítě strádalo po rozchodu jeho rodičů, když bydlet bude u rodiče, který vydělává méně peněz, než druhý a nedokázal by proto dítě zabezpečit tak, jak bylo dítě zvyklé, když rodiče žili pospolu. Jeho životní úroveň nesmí být zásadně snížena jen proto, že žije s méně majetným rodičem.²⁵ Druhým extrémem je však situace, kdy by měl movitější z rodičů platit tak vysoké výživné, aby jeho dítě žilo v naprosto stejných poměrech, jako rodič, se kterým dítě nežije. To rozhodně není záměr zákonodárce. Dítě má však právo, aby mu jeho bohatší rodič zajistil odůvodněné potřeby v nadstandartní úrovni.²⁶

Druhý rodič, se kterým dítě nežije v domácnosti, musí na jeho výživu přispívat tak, aby se dítě podílelo na jeho životní úrovni, tedy na životní úrovni movitějšího rodiče.²⁷

K tomuto uvádím závěr, ke kterému došel při své rozhodovací praxi Městský soud v Praze, a to konkrétně v rozsudku ze dne 10. 2. 1999, sp. zn. 39 Co 568/1998 právě při rozhodování o právu dítěte na životní úroveň rodičů, kteří se rozešli, dítě žilo spolu s matkou a otec byl povinen platit výživné. Městský soud judikoval: „... *dítěti, které je u matky, nemůže být snižován nárok na výživné proti otci jen proto, že jeho matka dosahuje nadprůměrného výdělku, a to ani tehdy, když přiměřeným příspěvkem otce bude životní úroveň tohoto dítěte vyšší než úroveň dítěte, které má otec s jinou ženou a která žije v jeho domácnosti.*“

Pokud je životní standart jednoho či obou rodičů velmi vysoký, je zřejmé, že při poskytování velmi vysokého výživného nebude toto spotřebováno, a proto může být využito pro vytváření úspor, které mohou dítěti později sloužit např. na studia.²⁸

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 207

²⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 133, 134

²⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 39

²⁸ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 17

Výživné v dnešní podobě nemá spotřební charakter, jak vyplývá z výše uvedeného, což také potvrzuje OZ, konkrétně v ust. § 917 a § 923 odst. 2 OZ.

Nicméně povinnost, která vychází z ust. § 915 odst. 1 OZ není povinností absolutní.²⁹ Může totiž nastat situace v zásadě opačná, kdy rodiče dítěte mají velmi nízkou životní úroveň a nejsou schopni svému dítěti zajistit ani nejzákladnější životní potřeby, ale dítě má další příbuzné v přímé linii, prarodiče, kteří již mají životní úroveň vysokou. Domnívám se, že v tomto případě se užije zákonné ustanovení § 910 odst. 3 OZ a vyživovací povinnost bude uložena prarodičům dítěte. Stanovení výživného prarodičům se může domáhat přímo rodič dítěte, pokud zná majetkovou situaci prarodičů dítěte.³⁰ To však neznamená, že vyživovací povinnost rodičů zanikne, jen k této přibude vyživovací povinnost prarodičů. Prarodičům však zákon neukládá zabezpečit dítěti shodnou životní úroveň s jejich, ale mají povinnost zabezpečit základní životní potřeby dítěte, aby se mohlo nadále vyvíjet.³¹

3.2 Odůvodněné potřeby dítěte

Výživné slouží k úhradě všech osobních potřeb dítěte, tj. jak potřeb hmotných, tak kulturních. Částka výživného vychází z těchto potřeb, avšak je při tom nutné vycházet také z životního standartu dítěte, resp. jeho rodičů, který je základem pro aplikaci hlediska odůvodněných potřeb dítěte. Výživné musí být stanoveno tak, aby reflektovalo všechny osobní potřeby dítěte.³²

Konkrétní odůvodněné potřeby dítěte závisí zejména na jeho věku, přičemž platí pravidlo, že čím starší dítě, tím se jeho potřeby zvyšují. Důležité jsou zejména změny jednotlivých stádií vývoje dítěte, jako jsou např. kojeneček, předškolák, školák 1. stupně základní školy, 2. stupně, středoškolák apod. U kojenců je dle judikatury součástí odůvodněných potřeb kromě výživy dítěte i tzv. vybavička, tedy dětské prádlo, kočárek, či postýlka.³³

Mezi odůvodněné potřeby dítěte v předškolním věku patří zejména náklady na pořízení hraček, jsou to ale také náklady na předškolní vzdělávání, pokud dítě navštěvuje mateřskou školu, výjimkou nejsou ani kurzy angličtiny pro předškoláky. Pokud však dítě z jakéhokoliv důvodu mateřskou školu nenavštěvuje, rodiče zároveň chodí do práce a nikdo jiný se o dítě

²⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 133

³⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 45

³¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 133

³² NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 16

³³ Tamtéž, s. 74

starat nemůže, pak rodiče nemají jinou možnost, než dítě svěřit v době, kdy jsou v práci, do péče jiné osobě. Náklady na odměnu této osoby pak také tvoří odůvodněné potřeby nezletilého dítěte, které mají vliv na výši výživného.³⁴

U dětí školního věku jsou součástí odůvodněných potřeb školní potřeby, stravné, či jízdné, ale důležité jsou také různá sportovní vybavení pro školní výcvikové kurzy, potřeby pro zájmové aktivity dítěte atd.³⁵ Mezi odůvodněné potřeby dítěte také samozřejmě patří léky, pokud dítě nějaké užívá, dále pak náklady na lázně, či ozdravovny, nebo jiné zdravotnické pomůcky, jako jsou rovnátka, či očkování apod.³⁶ Děti školního věku také mohou využívat různé zájmové činnosti podle svého nadání nebo zájmu, ať už se jedná o sportovní aktivity, hudební či výtvarnou výchovu, cizí jazyky atd. Tyto náklady se s nástupem dítěte do školy mohou zvyšovat.³⁷

Odůvodněnými potřebami dítěte jsou dále také náklady na stravu dítěte, náklady na ošacení, hygienické potřeby a věci osobní potřeby, je to ale i zajištění bydlení. U starších dětí jsou to také náklady na kulturní vyžití.³⁸ Každé dítě má potřeby jiné, proto soud řeší každý návrh na určení výživného nadmíru individuálně a jeho povinností je mimo jiné zjistit, jaké náklady dítě, o kterém je rozhodováno, má.

Každé dítě má určité potřeby, které se opakují každý měsíc, ale má i potřeby, které se vyskytují nahodile, přičemž soud do výše výživného musí zahrnout obě tyto kategorie. Při stanovování výše výživného soud také přihlédne k potřebám, které se vyskytují jen v některých časových obdobích, např. o letních prázdninách.³⁹ Jak totiž vyplývá z judikatury, pokud se vyskytnou potřeby dítěte nahodile, tedy nikoliv pravidelně, musí k nim být přihlédnuto při rozhodování o určení výše výživného, neboť není možné rozhodnout o těchto nahodilých potřebách dítěte v samostatném rozhodnutí o určení jednorázového příspěvku. Tento závěr vychází např. z rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 1994, sp. zn. 13 Co 588/1994, který uvádí: „*Účelem výživného je úhrada potřeb prospěšných k všestrannému vývoji nezletilého dítěte, a z tohoto důvodu je nutno při určení výše výživného uvažovat i potřeby, které se vyskytují nepravidelně nebo nahodile. Takovéto potřeby však nemohou odůvodnit rozhodnutí o příspěvku na mimořádné výdaje nebo o jednorázovém*

³⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 74

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 259

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 205

³⁷ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 75

³⁸ Tamtéž, s. 16

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 206

příspěvku, neboť zákon o rodině neupravuje povinnost rodiče takovéto příspěvky nad rámec stanoveného výživného poskytovat.“⁴⁰ Ke stejnému závěru⁴¹ dospěl i Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře v rozsudku ze dne 26. 5. 1995, sp. zn. 15 Co 163/1995, který judikoval, že: „*Vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí podle § 85 odst. 1 zák. o rodině je založena na pravidelných opětujičích se částkách splatných měsíčně dopředu (§ 97 odst. 1 zák. o rodině). Případné jednorázově vynakládané položky výdajů mohou být zohledněny pouze ve výživném upraveném tímto způsobem. Z titulu výživného se lze proto domoci pouze plateb tohoto charakteru, nikoliv zaplacení jednorázové částky.*“

Zákon též uvádí, že mezi odůvodněné potřeby nezletilého dítěte lze za jistých podmínek řadit i tvorbu úspor (§ 917 OZ). Někteří autoři se k tomuto ustanovení vyjadřují negativně, např. KRÍSTEK, Adam. Věnná povaha částky výživného, přesahující odůvodněné potřeby dítěte. *Právní rozhledy*, 2016, č. 15 – 16, s. 548 – 553, neboť není zřejmá povaha těchto úspor. Zcela evidentně se nejedná o výživné, které má za cíl oprávněného vyživovat, resp. zajistit jeho odůvodněné potřeby v přítomnosti, ale jedná se o potřeby budoucí. Křístek považuje toto pravidlo za nesystematické, zmatečné a nelogické, přirovnává toto nadměrné výživné k věnu, které však již v našem právním řádu není upraveno několik desetiletí. Křístek se dokonce domnívá, že toto ustanovení zákona je protiústavní, a to zejména z důvodu velké vágnosti, která dovoluje užití pravidla o úsporách pro dítě dle libovůle, což nepovažuje za správné. Je pravdou, že toto ustanovení je při nejmenším zvláštní a domnívám se, že problematické bude zejména určování, zda jsou splněny podmínky pro tvorbu úspor v průběhu času, neboť v danou chvíli mohou být podmínky splněny, ale v budoucnu se majetkové poměry rodiče změní, což může vést k dalším sporům mezi rodiči. Nicméně nemyslím si, že jsou zde takové nedostatky, které by způsobovaly protiústavnost.

Pokud se však ustanovení § 917 OZ pokusíme vyložit systematicky, tedy ve smyslu ust § 911 OZ, které říká: „*Výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit,*“⁴² dojdeme k jinému závěru, než jak je uvedeno výše. Úspory jsou nepochybně vytvářeny do budoucna, je ale otázkou, zda by těmito úsporami měly být financovány potřeby dítěte do té doby, než se dítě bude schopno živit samo, anebo zda by tyto úspory měly tvořit spíše věnnou funkci, a tedy posloužit dítěti jako finanční podpora při jeho osamostatnění se od rodičů.

⁴⁰ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 146 – 147

⁴¹ Ačkoliv uvedená judikatura pochází již z 90. let 20. století, závěry, ke kterým dochází, jsou platné v dnes, neboť s nimi pracuje i současná literatura, např.: SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 162

⁴² Toto ustanovení se týká výživného obecně, ale nepochybně se uplatní i u výživného mezi rodiči a dětmi

Křístek brojí proti druhé možnosti a považuje ust. § 917 OZ za protiústavní. Svoboda⁴³ však dochází k závěru, že úsporami by se měly uspokojovat ty potřeby dítěte, které vzniknou ještě v době, kdy není schopno se samo živit, právě s ohledem na ust. § 911 OZ, protože po nabytí schopnosti dítěte se samo živit už se nejedná o poskytování výživného. S tímto závěrem musím souhlasit, protože vykládá dané ustanovení v kontextu s obecnou úpravou výživného a zcela logicky. V opačném případě by totiž rodiče poskytovali dětem prospěch jako nadstavbu zákonné vyživovací povinnosti, který by nemohl být vynutitelný.

Při rozhodování o úsporách pro dítě je také třeba vyřešit důležitou praktickou otázku, a to, kde budou úspory uloženy, u jakého konkrétního peněžního ústavu. V situaci, kdy se rodiče dítěte dohodnou, resp. shodnou, na bankovním domě, není třeba se věcí dále zabývat. Ovšem v případě, kdy se rodiče nedohodnou, je soud tím, kdo fakticky vybere nejideálnější bankovní dům. Soud vybere podle toho, jaká je situace na trhu a jak se vyvíjí prognózy ohledně úroků, ale také přihlíží k hodnotám, které vyznává daná instituce, neboť tato musí být zejm. bezpečná. Samozřejmě je také třeba přihlédnout k účelu úspor, aby vybraný bankovní dům vyhovoval po všech stránkách.⁴⁴

Výše je uváděno, že pro uspokojení nepravidelných potřeb dítěte nelze uložit povinnost jakéhosi mimořádného příspěvku na výživné. Naopak rozhodování o tvorbě úspor lze vyhradit i k samostatnému řízení, a to v případě, kdy je tvorba úspor odůvodněnou potřebou dítěte. Pokud soudu dojde návrh na vydání rozhodnutí o tvorbě úspor, bude rozhodovat pouze o něm, nikoliv o běžném výživném. Naopak, pokud soud rozhoduje o běžném výživném a jsou zároveň splněny zákonné předpoklady, z úřední povinnosti pak vydá rozhodnutí, jehož součástí bude jak rozhodnutí o běžném výživném, tak rozhodnutí o tvorbě úspor, ačkoliv vydání tohoto rozhodnutí nebylo navrhováno.⁴⁵ Mezi zákonné podmínky rozhodnutí o tvorbě úspor patří jak existence vyživovací povinnosti rodiče, nebo jiného předka k dítěti, tak i majetkové poměry povinného, které umožňují tvorbu úspor. Oprávněným z této povinnosti je nezletilé nespěšné dítě, jak stanoví ust. § 917 OZ.

Povinnost k tvorbě úspor lze uložit nejen rodiči dítěte, ale i jinému předkovi. Mezi těmito osobami je však při ukládání povinnosti k tvorbě úspor značný rozdíl, neboť jinému předkovi

⁴³ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 170

⁴⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1110 – 1111

⁴⁵ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 174

než rodiči nelze uložit tuto povinnost i na dobu po dosažení zletilosti dítěte. Povinnost k tvorbě úspor může tedy prarodiči či praprarodiči dítěte uložena jen k dítěti nezletilému a ne plně svéprávnému, kdy tento závěr vyplývá z ust. § 917 věta 1. OZ. Tento závěr však značí pouze tu skutečnost, že splatnost plateb, kterými jsou vytvářeny úspory pro dítě, nesmí nastat tu okamžiku dosažení zletilosti dítěte, a proto mohou být tyto úspory užity i k uspokojení těch potřeb dítěte, které vzniknou až v době jeho zletilosti, typicky studium na vysoké škole. Domnívám se, že tato úprava je přiměřená, neboť jiný předek dítěte než jeho rodič, nemá k dítěti vyživovací povinnost v takovém rozsahu, jako jeho rodič, protože je to právě rodič, kdo má primárně povinnost se starat o své dítě,⁴⁶ a je tedy zcela přiměřené, že pro jiné předky dítěte je tato povinnost časově omezena. Na druhou stranu zákon nepřikazuje, v jaké době se mají tyto prostředky použít, což je jistě v souladu s principem zájmu dítěte a je zde proto ponechána možnost individuálně podle všech okolností tyto prostředky použít v době, kdy je dítě bude potřebovat.⁴⁷

Zákonná úprava tvorby úspor není zcela jednoznačná, zejména co se týče doby, na kterou jsou úspory určeny, dále pak co se týče místa uložení prostředků – zda mají být určeny k rukám rodiče, který má dítě ve své péči, nebo zda i rodič povinný má právo tyto prostředky spravovat. Může také nastat případ, kdy povinnost k tvorbě úspor bude mít pouze jeden rodič dítěte, který zákonodárce neřeší. Zákonná pravidla totiž nejsou pro tento případ padnoucí a problematickým by se mohlo jevit zejm. vynucení povinnosti povinného rodiče rodičem pečujícím.⁴⁸

3.3 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů

Dle ust. § 913 odst. 1 OZ jsou pro určení rozsahu výživného důležité – kromě potřeb dítěte – také schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného, v tomto případě rodiče. Tyto poměry soud při řízení o výživném zjišťuje a na základě nich rozhoduje o výši výživného, která musí být dostatečně vysoká pro dítě a rodič ji musí být schopen hradit. Kategorie možností je chápána jako objektivní kategorie, kterou tedy rodič příliš neovlivňuje. Kategorie schopností je však subjektivní, proto je rozhodující, jakého příjmu mohl rodič reálně dosáhnout, kdyby tyto své schopnosti využíval řádně. Dle judikatury při určování výše výživného rozhoduje zásada

⁴⁶ Tato skutečnost vyplývá i ze znění zákona, neboť dítě má mít stejnou životní úroveň jako jeho rodič, ale nikoliv jako jeho jiný předek (§ 915 odst. 1 OZ) a samozřejmě vyživovací povinnost rodičů předchází vyživovací povinnosti dalších předků dítěte (§ 910 odst. 2 OZ)

⁴⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 171

⁴⁸ Tamtéž, s. 177 – 178

tzv. potenciality výdělku před zásadou tzv. fakticity výdělku.⁴⁹ Schopnosti a možnosti lze definovat jako souhrn aktuálních vlastností rodiče, které jsou subjektivní a které existují nezávisle na finančním zázemí rodiče, které jakýmkoliv způsobem dříve získal.⁵⁰

Schopnosti a možnosti rodiče jsou důležité zejména pro zjištění příjmů rodiče, kterých by mohl dosáhnout, kdyby tyto své možnosti a schopnosti využíval. Především schopnosti rodiče je třeba řádně zkoumat, neboť se jedná o jeho tělesné a duševní vlastnosti, jako je zdatnost, zdravotní stav, nadání, zkušenosti, které rodič získal, či dosažené vzdělání. Na základě těchto zjištěných schopností je pak třeba posoudit speciální schopnost rodiče vykonávat určité povolání. Nicméně je také třeba poměřovat tyto vlastnosti v rámci možností, které jsou objektivní, existují nezávisle na vůli a vlastnostech rodiče – jedná se zejm. o míru nezaměstnanosti, dále také o možnost rekvalifikace, nebo o možné uplatnění odborné způsobilosti rodiče na pracovním trhu. Pak je třeba posoudit, zda rodič plně využívá své možnosti a schopnosti a jeho příjem tak těmto hlediskům odpovídá, nebo zda by mohl svůj potenciál využít lépe. Proto se hovoří o zásadě potenciality výdělku, která koresponduje se zásadou zájmu dítěte. Pokud rodič vykonává práci, jejíž výkon je méně kvalifikovaný, rodič má předpoklady pro více kvalifikovanou práci a zároveň je objektivně možné, aby tuto práci mohl vykonávat, soud při posouzení rozsahu vyživovací povinnosti bude přihlížet k více kvalifikované práci, a tedy k vyššímu výdělku, který by rodič mohl mít.⁵¹

Schopnosti a možnosti rodičů se mohou zásadně lišit, avšak na uspokojování základních životních potřeb společného dítěte by se měli podílet rovnoměrně, nikoliv podle svých výdělků. Pokud se jedná o stravu dítěte, o ošacení, zajištění bydlení, nebo o náklady spojené s povinnou školní docházkou dítěte, nelze poměřovat životní úroveň obou rodičů a podle té ukládat výživné, neboť by mohlo dojít k absurdním závěrům, kdy by mohl jeden rodič uspokojovat všechny základní životní potřeby dítěte a druhý rodič žádné, protože jejich životní úroveň by byla velmi rozdílná. Pokud je však životní úroveň jednoho z rodičů tak nízká, že nedokáže pokrýt ani tyto náklady, pak je zřejmé, že i tyto náklady na životní potřeby dítěte musí hradit druhý z rodičů. Nicméně tento závěr neplatí u potřeb dítěte, které nejsou v této kategorii

⁴⁹ Např. viz rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. 11 Co 522/2004, POLÍŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 136 – 138

⁵⁰ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 135

⁵¹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 76 – 77

základních životních potřeb.⁵² Pak platí spíše opak, kdy bude soud přihlížet právě k možnostem obou rodičů a výživné určí s ohledem na jejich životní standart poměrně.⁵³

3.3.1 Příjmy rodičů

Příjem rodiče je základním kritériem, ze kterého soud při stanovování výživného vychází. Nejedná se o jediné kritérium, resp. nemělo by, ale je pravdou, že bez znalosti výše příjmu rodiče by výše výživného byla jen těžko určitelná. Zde však napomáhá ustanovení zákona, konkrétně § 916 OZ, dle kterého je nutné zkoumat, zda se rodič nevzdal výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti či majetkového prospěchu, a to bez důležitého důvodu. Je proto zřejmé, že pokud rodič vykonává méně placenou práci, ač by mohl vykonávat lépe ohodnocenou práci, je třeba k této skutečnosti přihlídnout a stanovit výživné podle výnosnější výdělečné činnosti.

Nelze však k tomuto přistupovat příliš formalisticky. Při změně zaměstnání rodiče je soud povinen především zkoumat, zda rodič změnil zaměstnání z důležitého důvodu, kterým může být např. nedostatečná kvalifikace pro výkon určité funkce, organizační změny zaměstnavatele, změna bydliště, či zdravotní důvody. Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí ze dne 20. 8. 1969, sp. zn. 8 Cz 23/1969, že pokud rodič změni zaměstnání a bez důležitého důvodu opustí výhodnější zaměstnání, pak je třeba posuzovat jeho schopnosti a možnosti podle těch příjmů, kterých dosahoval před změnou zaměstnání. Ve zmíněném rozhodnutí také Nejvyšší soud upozorňuje, že při hodnocení možností a schopností rodiče jsou rozhodující reálně výdělkové možnosti rodiče, neboť *„povinností rodičů je věnovat všechny síly k důslednému zabezpečení výživy svých dětí v zájmu jejich náležitého tělesného i duševního vývoje.“*

Příjmy rodiče nemusí tvořit pouze mzda či plat, může se také jednat o příjmy ze sociálního zabezpečení, které mohou příjmy rodiče z jeho výdělečné činnosti nahradit, nebo pouze doplnit. Povinný rodič, který je dlouhodobě nemocný, může pocítit snížení jeho průměrného měsíčního výdělku, zejména pokud dosahuje průměrně vyšších příjmů. Tento jev může mít dlouhodobý vliv na jeho možnosti a schopnosti, které jsou rozhodné pro určení výše výživného, i samozřejmě na celkovou majetkovou situaci rodiče. Pokud se navíc jedná o onemocnění povinného rodiče, lze očekávat, že jeho životní náklady se také zvýší. Důvodem mohou být náklady na zdravotní pomůcky, či léky. Je pak na posouzení soudu, zda tento jev, tento pokles ve výdělkových možnostech rodiče, měl takový vliv na jeho schopnosti a možnosti,

⁵² Jedná se např. o náklady na mimoškolní aktivity, zájmové kroužky, školné na soukromé škole apod.

⁵³ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 136

aby zdůvodnil trvalé snížení výživného, nebo aby zdůvodnil diferenciaci na jednotlivé časové úseky, ve kterých soud stanoví různou výši výživného. Pokud má povinný rodič nárok na výplatu důchodu, ať již starobního, či invalidního, a začne jej pobírat namísto své mzdy či platu, výše jeho vyživovací povinnosti bude v následném řízení soudem upravena s ohledem na tuto změnu a není možné rodiče jakkoliv donutit, aby ve svém zaměstnání setrval a hradil tak dítěti výživné ve stále stejné výši. Často však dochází k tomu, že lidé, kteří pobírají částečný invalidní nebo již starobní důchod, i nadále zůstávají v pracovním poměru a pobírají mzdu, či plat. Pokud tak činí povinný rodič, je pro stanovení výživného rozhodná částka, která se rovná součtu obou částek, které povinný rodič pravidelně pobírá.⁵⁴

Při určování výše výživného je však také třeba brát zřetel na to, jakým způsobem dosáhl rodič svého výdělku, tedy i na tzv. přesčas. Výdělek za práci přesčas je nepochybně součástí měsíčního výdělku rodiče, avšak Nejvyšší soud judikoval v rozhodnutí ze dne 31. 10. 1967, sp. zn. 5 Cz 115/1967, že je nutné přihlédnout i ke zvýšenému vypětí povinného rodiče, kterým právě tento výdělek získal, což odůvodňuje takto: „*Soud měl též vzít zřetel i na to, že otec dociloval vyššího výdělku zejména také proto, že mu náležela odměna za větší počet přesčasových hodin. Tuto část výdělku přirozeně nelze vylučovat ze základu rozhodného pro určení výživného, přece jen však zvýšené vypětí v práci mohlo zvyšovat i vlastní životní náklady otce, a tím vlastně ovlivňovat jeho schopnosti a možnosti přispívat na výživu dětí.*“⁵⁵ Podobná situace může nastat i u osoby samostatně výdělečně činné, která také může dosáhnout vyššího příjmu díky zvýšenému úsilí, a i zde je soud nucen zkoumat, do jaké míry jsou zvyšovány i životní náklady rodiče. Lze proto vyvozovat, že pokud rodič přestane pracovat přesčas, dojde k poklesu jeho příjmů a mělo by dojít i ke snížení výživného, které rodič hradí. Nicméně Svoboda uvádí příklad, kdy k takovému snížení výživného nedojde, neboť rodič tuto situaci vyvolá uměle, tedy přestane pracovat přesčas jen proto, aby mu bylo sníženo výživné. To lze poznat např. z toho, že povinný rodič vykonává práci přesčas dlouhodobě, po několik let, avšak po určení výživného, ve kterém je zohledněn právě i tento příjem, rodič podá návrh na snížení výživného, protože jeho příjmy poklesly právě o tzv. přesčasy.⁵⁶

Problém však nastává v případě, kdy příjem rodiče nedosahuje té míry, aby mohl rodič poskytnout dítěti přiměřené výživné, nebo dokonce rodič nemá příjem žádný. Je samozřejmě

⁵⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 80 – 81

⁵⁵ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 122

⁵⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 140

otázkou, zda majetkové poměry rodiče toto potvrzují, nebo zda jsou zde indicie, že rodič příjem má, avšak nepřiznává ho. Je pak na důkladnosti vyhledávání a následného dokazování, jestli je rodič skutečně bez příjmů, nebo ne, nebo zda se snaží své skutečné příjmy pouze zakrýt, aby mu byla uložena co nejnižší vyživovací povinnost. Nicméně stále platí, že pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného rodiče, nikoliv jeho reálné příjmy, ač mohou být téměř nulové. Proto je třeba zjistit schopnosti rodiče – jeho zdravotní stav, dosažené vzdělání, jeho nadání či získané zkušenosti a zhodnotit, zda je schopen dosahovat vyšších příjmů. Nastávají však i situace, kdy rodič skutečně není schopen přiměřených příjmů dosáhnout, nebo je zkrátka nereálné, že rodič bude vyživovací povinnost plnit, protože prostředky na její plnění nemá a de facto ho nelze přinutit, aby si je obstaral a tato situace bude k tíži dítěti. Není přílišnou výjimkou, že je povinný rodič odsouzen k trestu vězení, a tedy se jeho možnosti obstarat si slušný příjem dramaticky snižují.⁵⁷ Ústavní soud je však toho názoru, že tohoto rodiče nelze zbavit jeho vyživovací povinnosti k dítěti, pokud se rodič dopustil trestného činu vůči svému dítěti, nebo vůči druhému rodiči. Tento svůj závěr Ústavní soud judikoval v nálezu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/2007, který obhajuje takto: *„Zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba a pro něž byl následně odsouzen k trestu vězení, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti (§ 85 a 96 zákona o rodině), nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte, jež podle čl. 32 odst. 4 Listiny má základní právo na rodičovskou výchovu a péči. Opačný výklad vede k absurdním důsledkům. Je tomu tak i v posuzované věci, kdy trestný skutek otce nezletilé směřoval vůči její matce. Takový výklad by pak vedl k extrémnímu důsledku, dle něhož by se rodič úmyslným trestným činem vůči nezletilému dítěti, příp. druhému z rodičů s následným uvalením vazby a uložením trestu vězení po pravomocném odsouzení vyživovací povinnosti vůči svému nezletilému dítěti "zbavil", resp. "mohl zbavit".“* Otázkou však zůstává, jak bude osoba, která se nachází ve vězení, plnit svou vyživovací povinnost vůči dítěti, pokud nemá žádný majetek, který by mohla prodat a ze zisku plnit tuto svou povinnost, když samozřejmě její možnosti, jak by si mohla obstarat přiměřený příjem, jsou nulové.⁵⁸

Řešení tohoto problému bohužel český právní řád nemá, avšak tato situace nastupuje nikoliv ojediněle. Přitom je jistě důležité, abychom byli schopni zabezpečit odůvodněné potřeby dětí s ohledem na jejich zdravý vývoj. Je faktem, že právní řád, resp. ust. § 196 zákona č. 40/2009

⁵⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 158

⁵⁸ I ve vězení lze vykonávat práci, za kterou náleží odsouzenému odměna, ta však není zdaleka dostačující pro plnění vyživovací povinnosti

Sb., trestního zákoníku, umožňuje potrestat toho, kdo neplní svou vyživovací povinnost, ať již úmyslně, či z nedbalosti, a to dokonce trestem odnětí svobody, avšak pokud rodič vykonává tento trest, nelze říci, že by tím bylo docíleno plnění vyživovací povinnosti vůči dítěti. Pro dítě se de facto nic nezmění, rozhodně ne k lepšímu. Návrh řešení, jehož realizace by dle mého byla více než potřebná, neboť jde o řešení efektivní, předkládá ve své publikaci Svoboda.⁵⁹ Domnívám se, že toto řešení klade důraz především na blaho dítěte a je velmi efektivní, proto s ním souhlasím. Toto řešení spočívá v tom, že soudu by bylo umožněno uložit vyživovací povinnost rodiči, a také dalším osobám, které zákon označuje jako povinné (§ 910 OZ) a které by reálně měly povinnost platit výživné až tehdy, pokud by jej neplatil rodič a které by po tomto rodiči měly právo na následný regres. Těmto osobám, kterými by zřejmě byli předci rodiče, by tedy byla uložena povinnost platit výživné pro případ, že by rodič dítěte tuto povinnost neplnil. Tyto další osoby by měly postavení ručitele, a to i s právem následného regresu vůči povinnému rodiči. V rozhodnutí by tak bylo vyměřeno výživné jak rodiči dítěte, tak i jeho prarodičům (pravděpodobně), ovšem každému z nich právě v takové výši, která odpovídá jak potřebám dítěte, tak jejich schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům, neboť ty se u každého z nich liší. Tato změna právní úpravy by však musela být jak v hmotněprávních předpisech, tak v procesních – kde by bylo třeba vyřešit účastenství, ale také výkon rozhodnutí. Bohužel, zatím taková úprava neexistuje, a tak je řešení tohoto problému skutečně problematické.⁶⁰

Majetková situace některého z povinných rodičů se také může změnit z důvodu úpadku, který je na jeho majetek prohlášen. Důsledkem úpadku může být pokles dispozice s příjmy rodiče, což má negativní vliv na jeho životní úroveň. Pokud však rodič svým zaviněným jednáním úpadek způsobil, např. podstoupil nepřiměřená majetková rizika, pak je nutné k tomuto přihlédnout při určování výše výživného a zásadně postupovat podle potenciality výtěžku rodiče, jak vyplývá i z ust. § 913 odst. 2 OZ. V případě, že rodič nepodstupoval žádná nepřiměřená majetková rizika, ani nijak jinak nezavinil vznik úpadku, lze na jeho sníženou životní úroveň vzít ohled a v řízení o výživném snížit jeho vyživovací povinnost, a to dokonce i v průběhu insolvenčního řízení.⁶¹

⁵⁹ JUDr. Karel Svoboda, Ph.D. je soudcem Krajského soudu v Plzni, proto se domnívám, že jeho závěry jsou pro praktické řešení této problematiky důležité

⁶⁰ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 158 – 160

⁶¹ Tamtéž, s. 148

Příjem rodiče však může být naopak nadprůměrný, což může také způsobovat určité obtíže při určování rozsahu výživného. Platí totiž, že rodiče a dítě mají mít zásadně stejnou životní úroveň, avšak ne vždy je na místě určit rodiči takové výživné ve prospěch dítěte, které nejen že uspokojí potřeby dítěte, i ty neodůvodněné, ale i zabezpečí dítě do budoucna, a to ve vysoké míře, prostřednictvím tvorby úspor. Touto otázkou se zabýval Ústavní soud, konkrétně v nálezu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/2015. Ve zmíněném nálezu řešil Ústavní soud situaci, kdy byla nařízena střídavá péče o dítě, otcí bylo uloženo výživné pro dobu po rozvodu a do budoucna ve výši 100.000 Kč měsíčně, přičemž částka 30.000 Kč měsíčně je splatná k rukám matky nezletilého a částka 70.000 Kč měsíčně představuje úspory, které je otec povinen platit na účet nezletilého dítěte. Matce byla uložena povinnost platit výživné po dobu po rozvodu a do budoucna ve výši 5.000 Kč měsíčně k rukám otce. Ústavní soud se zabýval otázkou, zda je v zájmu dítěte limitovat výši výživného, a to včetně možné tvorby úspor, konkrétní horní hranicí a došel k závěru, že při uvažování o konkrétní výši výživného by soudy měly vycházet také z mravních a racionálních hledisek a neukládat vždy takové výživné, které je rodič schopen plnit, ale zamyslet se nad důsledky takového rozhodnutí. Ústavní soud také mj. připomíná, že by s takovýmto přístupem mohlo docházet k nedůvodným rozdílům mezi dětmi, které žijí v tradiční rodině a dětmi mimo ni, protože děti žijící mimo tradiční rodinu by mohly být zvýhodňovány tím, že jejich rodiče by měly povinnost vytvářet jim úspory, ačkoliv rodiče dítěte, vůči kterému nemají soudem určenou vyživovací povinnost, by tyto úspory neutvářely, protože jim tato povinnost nebyla uložena. To je samozřejmě nesmysl a Ústavní soud chtěl touto úvahou umocnit význam práva rodičů vychovávat své dítě, a to i co se týká hodnoty peněz a hospodaření s nimi.

Ústavní soud ve výše zmíněném nálezu judikuje, že zásada „nejlepší zájem dítěte“ neznamená jen to, že rodiče mají povinnost poskytnout dítěti finanční zajištění, ale je právem rodičů vychovávat své dítě podle určitých hodnot, kterým sami rodiče důvěřují. Ústavní soud argumentuje takto: *„Podle názoru Ústavního soudu není povinností rodičů v průběhu období, kdy jsou povinováni svým dětem výživou, snažit se je v maximální možné míře finančně zajistit i pro další část života, a to ani v případě, že by toho byli díky své majetkové situaci schopni. Výše tvořených úspor by měla být v zásadě taková, aby umožnila dítěti v první řadě studium a následně snad i pořízení určitého typu „startovního“ bydlení, případně dalších racionálních výdobytků. To však pochopitelně nebrání rodičům v tom, aby dobrovolně a podle svého uvážení zvolili k zajištění svého potomka přístup komfortnější. Ústavní soud vychází ve svých úvahách z obecné lidské zkušenosti, podle níž zajištění příliš velkými jistotami může vést u dětí ve svém*

důsledku k pravému opaku, a to k deformaci základních životních hodnot. Vytvoření finančních rezerv či úspor by tak mělo být v zásadě takové, aby dítě nepřišlo o přirozenou životní motivaci nutící člověka drát se o svůj vlastní úspěch a místo v životě.“ V daném případě tak Ústavní soud shledal porušení čl. 32 odst. 4 Listiny, tedy porušení práva otce dítěte vychovávat své dítě.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že mezi kritéria určování rozsahu výživného patří jak potřeby dítěte, tak schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče, ale je třeba také výši tohoto výživného racionálně zdůvodnit. Nelze ukládat výživné téměř v nebeských výšinách, když jeden člověk racionálně nemůže tuto částku využít. Je pravdou, a na tuto skutečnost Ústavní soud ve svém nálezu také upozorňoval, že ne každý, kdo přišel k velkému majetku tak říkájíc jako slepý k houslím, nakonec měl šťastný a bohatý život. Špatnými příklady mohou být např. lidé, kteří vyhráli horentní sumy v loteriích, avšak zanedlouho se jim nevedlo nijak lépe, než před jejich výhrou.

3.3.2 Rodič podnikatel

Schopnosti a možnosti rodiče se zjišťují hůře, pokud je rodič podnikatelem, neboť nemá žádný stálý příjem od svého zaměstnavatele. Prokázat tyto skutečnosti lze pomocí daňového přiznání, avšak to nesvědčí zcela jednoznačně o příjmech povinného rodiče. Je totiž třeba analyzovat příjmy a výdaje podnikání a zjistit, především co se týká výdajů, zda rodič vynakládá své prostředky za účelem udržení své podnikatelské činnosti v chodu, nebo zda jde o výdaje, pomocí kterých rodič dále investuje, či jinak rozšiřuje své podnikání, aby tak dosáhl vyšších zisků. Dle konstantní judikatury, např. dle rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 8. 1992, sp. zn. 8 Co 213/1992, pokud rodič tvrdí, že jeho podnikání je ztrátové, avšak mezi své výdaje počítá i ty, které jeho podnikatelskou činnost rozšiřují, a proto nemá prostředky na úhradu výživného, porušuje svou zákonnou vyživovací povinnost, neboť jeho prvořadou povinností je plnit svou vyživovací povinnost k dětem a až poté rozvíjet své podnikání pomocí zbývajících prostředků. K tomuto názoru se ve svém rozsudku ze dne 3. 7. 2013, sp. zn. 26 Co 214/2011 přiklonil také Krajský soud v Brně, který vyslovil, že: *„Nikoliv každý výdaj rodiče, který zákon o dani z příjmu uznává jako výdaj vynaložený na dosažení, zajištění a udržení příjmů a který umožňuje takovému rodiči snížit si o něj základ daně, je pro rodiče z hlediska jeho podnikání nezbytný do té míry, že by po něm nebylo možno důvodně požadovat, aby z něj přednostně plnil svou vyživovací povinnost.*“⁶²

⁶² Tento závěr také do svého stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, Cpjn 204/2012 převzal Nejvyšší soud, a také Ústavní soud se ve svém nálezu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 3094/2016 k tomuto názoru přiklonil a citoval výše zmíněný rozsudek Krajského soudu v Brně

Pokud však soud zjistí, že podnikání povinného rodiče je skutečně ztrátové, a to dlouhodobě, je pak třeba zjišťovat jeho možnosti uplatnění na trhu práce, a to s ohledem na jeho schopnosti – tedy s ohledem na jeho vzdělání, kvalifikaci, dosažené zkušenosti, a také na jeho zdravotní stav a další skutečnosti, které mají vliv na jeho možné uplatnění. Povinný rodič je pak povinen zajistit si jiné příjmy, s ohledem na zjištění soudu, které pokryjí potřeby oprávněných dětí. K tomuto závěru dospěl Krajský soud v Ústí nad Labem ve svém rozsudku ze dne 14. 6. 2004, sp. zn. 10 Co 343/2004.

Daňové přiznání jako důkaz k prokázání příjmů povinného rodiče, který je podnikatelem, nestačí, jak zní konstantní judikatura. Tak např. Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém rozsudku ze dne 18. 11. 1994, sp. zn. 7 Co 1336/1994 judikoval, že: „*Při hodnocení možností a schopností rodiče, který je podnikatelem, platit výživné na nezletilé děti, nelze vycházet pouze z údajů uváděných v přiznání k dani z příjmů povinného rodiče. Jeho možnosti a schopnosti jsou určovány mimo jiné i hodnotou zboží a zásob na jeho prodejně, pohledávkami za jinými osobami a v neposlední řadě i majetkovými hodnotami spočívajícími v nemovitostech tohoto rodiče.*“⁶³

3.3.3 Majetkové poměry rodičů

Kromě schopností a možností jsou rozhodnou kategorií též majetkové poměry, která byla do právního řádu zakomponována zákonem č. 91/1998 Sb., tzv. velkou novelou zákona o rodině, a to z toho důvodu, že se v této době velmi změnila ekonomická situace ve společnosti a mnoho lidí začalo rozvíjet svou podnikatelskou činnost, což zhoršilo možnosti soudu při zjišťování výše příjmů rodičů. Tato novela zákona o rodině navíc přenesla důkazní břemeno na povinného rodiče, což spolu s kategorií majetkových poměrů rodiče umožnilo soudům lépe a ve všech souvislostech zjistit celkové poměry rodiče.⁶⁴ Je nepochybně pravdou, že majetek rodičů, ze kterého plynou určité výhody, zisk, nebo 'jen' úspora nákladů, má velký vliv na životní standart rodiče, který je jeho vlastníkem, ale i dítěte, který s rodičem sdílí domácnost a je proto důležité brát na tyto výhody zřetel, a to i v případě, že dítě s rodičem nežije v jedné domácnosti.⁶⁵

⁶³ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 183

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006, s. 260

⁶⁵ FRANCOVÁ, Marie, DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 24

Skutečnost, že je nutné zkoumat celkové majetkové poměry rodiče, judikoval také Ústavní soud v nálezu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I.ÚS 527/06: „*Ústavní soud konstatuje, že zákon o rodině (§ 85 odst. 2 a § 96 odst. 1) zakotvuje povinnost rodičů přispívat na výživu dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů; nejde tedy o pouhé zohlednění skutečně dosahovaných příjmů (srov. např. I. ÚS 624/04 - ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu nepublikováno). Proto je při rozhodování o výživném vždy nutné přihlédnout nejen k fakticky dosahovaným příjmům rodiče, ale i k celkové hodnotě jeho movitého a nemovitého majetku a způsobu života, resp. k životní úrovni.... Nicméně, jak vyplývá z výše uvedené argumentace, vzhledem k tomu, že krajský soud při předmětném zjišťování životní úrovně nevzal v úvahu všechna potřebná relevantní hlediska (vycházel toliko ze zjištěných příjmů rodiny otce a příjmu matky ze závislé činnosti), nemohl ani dostatečně posoudit a poměřit životní úroveň všech oprávněných osob.“ Ústavní soud ve svém nálezu došel k závěru, že pokud soud nedostatečně zjistí majetkové poměry rodičů, čehož se dopustí v případě, kdy vychází pouze z příjmů rodičů, dopustí se tak porušení vyhledávací zásady, která ovládá toto řízení a nelze proto dosáhnout účelu řízení. V takovém případě soud poruší základní právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.*

Výše majetkových poměrů povinného rodiče je patrná zejm. z jakýchkoliv majetkových podstat rodiče, které ovlivňují jeho životní úroveň, a také z výnosů z nich, kdy rodič mohl např. zdědit majetek, vyhrát v loterii, nebo obdržet dar, mohou to být také nemovité věci, např. rodinný dům či bytová jednotka, ale i věci movité, které také přispívají ke zjištění, v jakých majetkových poměrech povinný rodič žije a jedná se zejména o automobily, nebo třeba sportovní vybavení, cenné papíry apod.⁶⁶ Nelze říci, že by dítě mělo právo na určitou část z majetku rodiče, nicméně informace o majetku rodiče jsou důležité pro zjištění jeho životní úrovně, na jejíž sdílení dítě právo má, a také jsou důležité pro určení rozsahu výživného. Některé součásti majetku rodiče nemají vliv na výši výživného, ale pokud naopak nemá rodič dostatečné příjmy na to, aby mohl dítěti poskytovat výživné v míře, která odpovídá jeho odůvodněným potřebám, lze po rodiči požadovat zpeněžení některé součásti jeho majetku, aby tak mohl dítěti poskytovat dostatečné výživné.⁶⁷ Také Ústavní soud judikoval, že lze po povinném rodiči požadovat zpeněžení jeho majetku, např. v nálezu ze dne 8. 4. 2004, sp. zn.

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 206

⁶⁷ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 86

Příklad: Rodič disponuje sbírkou známek, která pravděpodobně nebude mít vliv na stanovení výše výživného, ale pokud rodič nebude mít příjmy dostatečné pro to, aby mohl dítěti poskytnout dostatečné výživné, lze požadovat, aby tuto svou sbírku prodal a získané prostředky použil pro výplatu výživného

IV.ÚS 244/03 se Ústavní soud zabýval touto otázkou, neboť si matka nezletilého dítěte stěžovala, že odvolací soud nedostatečně zjistil majetkové poměry otce nezletilého dítěte, a proto soud uložil otcí nízké výživné, které odpovídalo jeho nízkým měsíčním příjmům, avšak již nezkoumal jeho majetek, který zřejmě nebyl malý a který značně ovlivňoval životní standart otce nezletilého. Ústavní soud se k věci vyjádřil následovně: „*Výši výživného měl soud určit na základě všech těchto řádně zjištěných skutečností, přičemž lze přisvědčit názoru stěžovatelky, že pokud by takto určené výživné, odpovídající odůvodněným potřebám dětí, nebyl otec schopen ze svých nízkých příjmů platit, musel by část svého majetku zpeněžit a takto získané peníze pro placení výživného použít.*“ Ústavní soud se touto otázkou zabýval i např. v nálezu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III.ÚS 511/05, kde se také vyjádřil tak, že se obecné soudy měly více zabývat majetkovými poměry rodiče nezletilého dítěte a pokud jeho měsíční příjem nedosahoval ani na minimální mzdu, ale vlastnil nemovitý majetek, mělo být k této skutečnosti přihlédnuto při stanovení výše výživného.

Změna v majetkových poměrech rodiče může znamenat změnu i v rozhodnutí o výživném, jak stanoví § 923 odst. 1 OZ. Pokud se majetek rodiče či jeho pravidelný příjem rozroste, může mít tato skutečnost vliv na jeho životní úroveň, což je důvodem pro změnu výše vyživovací povinnosti. Nicméně, pokud se majetek rodiče rozroste o nemovitost, kterou však rodič zakoupil ze svých úspor, kterými disponoval již při rozhodování o výživném, jedná se o tzv. odloženou spotřebu, která však nemá vliv na další rozhodování o výživném, resp. nejedná se o změnu poměrů, která zapříčiní zvýšení výživného. Pokud by se naopak snížil pravidelný příjem rodiče, a to z toho důvodu, že si rodič pořídil nemovitost za pomoci úvěru, kdy každý měsíc částka z jeho příjmu, se kterou může disponovat, klesla, jedná se o tzv. spotřebu na dluh a tato skutečnost neodůvodňuje snížení částky výživného, kterou rodič dítěti poskytuje.⁶⁸

V případě, že rodič nabyde majetek darem, nebo děděním, neexistuje žádné pravidlo, které by říkalo, na jakou část z tohoto majetku má dítě právo, někdy se totiž jedná o minimální podíl, který dítě na tomto majetku má. Ku příkladu dar, který rodič obdržel, může mít určité účelové určení, které je obdarovaný povinen respektovat. Také na dědictví je třeba hledět podobnou optikou, neboť dědicem je v daném případě rodič, nikoliv dítě. Nelze proto automaticky předjímat, že s dědictvím či darem se zvýší výživné pro nezletilé dítě a o jakou částku, ale vždy musí být tyto skutečnosti hodnoceny ve vzájemné souvislosti s okolnostmi případu.⁶⁹

⁶⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 135

⁶⁹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 86

Vliv na životní úroveň rodiče může mít také jeho soužití s druhem/družkou, protože dle judikatury, např. dle nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I.ÚS 527/2006 má druh povinného rodiče vždy podíl na jeho životní úrovni, ačkoliv se liší míra tohoto podílu. Je zřejmé, že ne vždy se podaří přesně určit míru spolupodílení se druha rodiče na jeho životní úrovni tak, aby bylo možné projevit tento fakt na výši výživného pro nezletilé dítě, které má právo se podílet na životní úrovni svého rodiče, nicméně judikatura Ústavního soudu říká, že se k tomuto faktu musí vždy přihlídnout, jinak by bylo rozhodnutí v rozporu s faktickým stavem a vlastně by takto soud vytvářel fiktivní stav. Druh rodiče dítěte, který s rodičem sdílí domácnost, samozřejmě nemá k dítěti vyživovací povinnost, ale pravdou je, že nezůstává vůči dítěti zcela 'nestranný'. Nebylo by v zájmu dítěte, aby jeho rodič žil v určitém standartu, ale vůči dítěti, resp. vůči výživnému k dítěti, by se tento standart okleštil a vycházelo by se jen z příjmů rodiče ze zaměstnání. Názor Ústavního soudu, že by mohlo docházet k absurdním důsledkům, je zcela přesný a padnoucí, neboť každý má zkrátka jen jednu životní úroveň a není možné v jednom případě počítat s jedním standardem daného člověka a v dalším případě s jiným životním standardem stejného člověka. Nejenom z toho důvodu, že je to nelogické a zkrátka nesmyslné rozdělení, ale hlavně proto, že důraz musí být kladen vždy zejména na zájem dítěte.

Podobná situace samozřejmě nastane, pokud žije rodič dítěte v manželství, neboť i zde se na životní úrovni rodiče podílí i jeho manžel/manželka a jeho nová rodina. Ústavní soud se zabýval také otázkou vlivu manželství povinného rodiče na jeho životní úroveň a tím i na výši výživného pro oprávněné dítě, a to např. v nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2008, sp. zn. II.ÚS 1619/2007, kde byl Ústavním soudem řešen případ, kdy odvolací soud přihlížel jen k faktickému příjmu otce, ze kterého byla stanovena výše výživného. Otec byl však v době rozhodování odvolacího soudu na otcovské dovolené se svým dalším dítětem, jehož výživné nebylo předmětem tohoto řízení, a proto jeho měsíční příjem značně poklesl. Navzdory tomu, že odůvodněné potřeby oprávněných dětí stouply a matka proto žádala zvýšení výživného, odvolací soud snížil výživné pod částku, která byla povinnému otci uložena ještě před podáním návrhu matky na zvýšení výživného. Ústavní soud se vyjádřil s odkazem na již citovaný nálezn I.ÚS 527/2006 tak, že se odvolací soud měl zabývat skutečností, že otec žije v manželství a jeho životní úroveň je vyšší, než jak se zdá jen z jeho měsíčního příjmu, neboť byla tato skutečnost matkou namítána a pokud by tedy byla prokázána, pak k ní měl 'alespoň přiměřeně' přihlídnout. Ústavní soud proto ve svém nálezu uvedl, jak odvolací soud pochybil: „*Odvolací soud tak ve světle uvedených premis pochybil, pokud se při svém rozhodování o zvýšení výše*

výživného pro nezletilé děti zaměřil v podstatě jen na zjištění příjmů rodičů (na straně otce pak zjistil pouze výši vypláceného rodičovského příspěvku), kterých dosahovali v posuzovaném období, aniž by byl komplexně zhodnotil jejich majetkové poměry a jejich životní úroveň (jejich změnu od posledního rozhodování).“ Na jiném místě nálezu Ústavní soud argumentuje, proč je důležité zjišťovat nejen měsíční příjmy rodiče, ale celou jeho životní situaci, a to takto: „*Je skutečností, že povinný rodič nežije v nějakém vakuu, ohraničeném pouze jeho příjmy, z nichž má vyživovací povinnost především plnit, ale že existuje další množina skutečností, která má větší či menší vliv na jeho celkovou životní úroveň. Mezi takové skutečnosti lze zařadit zejména soužití v manželství nebo podobném svazku.*“ Odvolací soud dle konstantního názoru Ústavního soudu velmi pochybil, neboť odmítal přihlížet k příjmům a majetkovým poměrům manželky otce, a to i za situace, kdy se zvětšily potřeby oprávněných dětí, což bylo v řízení prokázáno. Toto rozhodování pak odporuje zásadám spravedlivého procesu, ale také ustálené judikatuře Ústavního soudu. A dále poukázal Ústavní soud na tu skutečnost, že zúžení společného jmění manželů nemá zásadně vždy vliv na vyživovací povinnost jednoho z nich a zároveň je zcela zřejmé, že životní úroveň je třeba vždy zkoumat velmi pečlivě.

Při určování rozsahu výživného je nutné také přihlídnout k dalším závazkům povinného rodiče, tedy k dalším vyživovacím povinnostem, pokud nějaké má. Pokud má jeden povinný více vyživovacích povinností k nezletilým dětem, řídí se všechny stejnými pravidly a ustanoveními zákona, a také nemá žádná z nich přednost, jsou si rovny. Proto je třeba vždy přihlídnout k dalším vyživovacím povinnostem povinného, aby mohlo dojít k plnění každé z nich v rozsahu přiměřeném této situaci. Pokud povinný rodič plní vyživovací povinnost, kterou však nemá dle zákona plnit, nejedná se vlastně o povinnost, nicméně povinný poskytuje 'výživné' dobrovolně, může být k této skutečnosti přihlídnuto, avšak ve velmi výjimečných případech. Je možné si představit situaci, kdy povinný napomáhá k uspokojení potřeb nezletilého synovce, který ztratil oba rodiče a vyživovací povinnost byla určena prarodičům tohoto dítěte. Je jistě v souladu s dobrými mravy, aby bylo při stanovování vyživovací povinnosti přihlídnuto i k tomuto dobrovolnému plnění povinného.⁷⁰ Je také pravidlem, které judikoval Nejvyšší soud např. ve svém rozhodnutí ze dne 12. 5. 1967, sp. zn. 4 Cz 48/67, že je třeba přihlížet i k dalším druhům vyživovací povinnosti, jako je výživné mezi manžely, které má dle ust. § 697 odst. 1 věta 2. OZ přednost před vyživovací povinností mezi rodiči a dětmi.

⁷⁰ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995, s. 87 – 88

3.4 Osobní péče o dítě

Při určování rozsahu výživného je dle zákona třeba přihlídnout i k tomu, kdo z rodičů o dítě osobně pečuje, popř. v jaké míře tak činí, či kdo pečuje o rodinnou domácnost, pokud rodiče žijí spolu (§ 913 odst. 2 OZ). K dítěti útlého věku plní zpravidla matka vyživovací povinnost již osobní péčí o něj.⁷¹ Je obvyklé, že u dětí do předškolního věku, či u dětí invalidních, zdravotně postižených, nebo u dětí se speciálními potřebami, se výkon osobní péče o dítě staví na roveň se zabezpečením dítěte po finanční stránce, neboť je v těchto případech péče o dítě stejně důležitá jako prostředky pro uspokojení jeho základních životních potřeb.⁷²

Soud při rozhodování o rozsahu vyživovací povinnosti musí vždy přihlídnout k okolnostem případu, zda je dítě ještě ve věku, kdy osobní péče o něj dosáhne té míry, že rodič, který tuto péči vykonává, zcela splní svou vyživovací povinnost k němu, nebo zda má dítě nějakou specifickou potřebu, kvůli které je osobní péče o něj mimořádně důležitá i ve vyšším věku. Pokud soud dospěje k názoru, že již osobní péče o dítě není tak významnou, uloží i tomuto rodiči, kterému do této doby nebyla stanovena vyživovací povinnost v penězích, právě povinnost hradit výživné v penězích, aby se rodiče na péči o dítě podíleli rovnoměrně. Tak např. Krajský soud v Ostravě ve svém rozhodnutí sp. zn. 14 Co 312/2009 judikoval, že: *„s ohledem na věk nezletilých je též matka povinna finančně se na jejich výživě podílet, neboť osobní péče rodičů se považuje za vyvažující vyživovací povinnost pouze u dětí zhruba do 10 let věku.“* Lze tedy předpokládat, že nejen k předškolním dětem, ale i dětem v 1., 2. a 3. třídě základní školy, které jsou v péči jednoho z rodičů, bude mít vyživovací povinnost jen jeden z rodičů, a to ten, který je nemá v péči. Krajský soud v Ostravě tento názor potvrzuje i ve své další rozhodovací činnosti, např. v rozhodnutí sp. zn. 13 Co 117/2011 rozhodoval o vyživovací povinnosti ke 14 – ti letému dítěti, ke kterému do této doby neměla matka určené výživné v penězích, neboť se o dítě osobně starala, ale v tomto rozhodnutí byla určena vyživovací povinnost i jí, neboť soud konstatoval, že v tomto věku dítěte *„matka již svoji vyživovací povinnost nevyvažuje osobní péčí o něj.“* V každém případě bude záležet na dítěti samotném, ale i na dalších okolnostech, jako je místo bydliště, či zájmy a koníčky dítěte, zda bude i pečujícímu rodiči uložena vyživovací povinnost v penězích či ne. Nelze však zpochybnit,

⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003, s. 191

⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 206 – 207

že rodič, který žije s dítětem ve společné domácnosti, plní svou vyživovací povinnost ve vyšším rozsahu než druhý rodič, který je povinen na výživu dítěte přispívat určitou částku.⁷³

⁷³ KOTRADY, Pavel. Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 7 – 8, s. 48 – 56

4. Postup soudu při určování výše výživného

4.1 Podklady pro určení výživného

Soud má při rozhodování o rozsahu výživného několik možností, jak určit jeho výši. Jak vyplývá z výše uvedeného, soud určí rozsah výživného jednak podle odůvodněných potřeb oprávněného dítěte, tak podle schopností, možností a majetkových poměrů povinného rodiče, a v neposlední řadě také přihlíží k osobní péči o dítě.

Odůvodněné potřeby dítěte soud zjišťuje zejména výsledkem rodičů dítěte, vyjadřuje se také orgán sociálně-právní ochrany dětí. Nezbytným podkladem jsou pak také schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů, které lze zjistit různými způsoby. Zřejmě nejvíce ideální možností je ta, kdy jsou doloženy odůvodněné potřeby dítěte a oba rodiče doloží své příjmy a majetkové poměry, které jsou pro uspokojení potřeb dítěte dostačující. Tato situace však nenastane zdaleka vždy.

Prakticky zřejmě nejčastějším problémem je, že rodič nedoloží své příjmy, nebo doloží jen příjmy minimální, přičemž druhý rodič tvrdí, že doložené příjmy nekorespondují se skutečnými příjmy a skutečnou majetkovou situací povinného rodiče. Soud samozřejmě vyzve povinného rodiče, aby své příjmy doložil, a to v jakékoliv formě, která bude pro tento důkaz způsobila a rodič má povinnost poskytnout soudu aktivní součinnost. Rodič, který je zaměstnancem, nejčastěji dokládá svůj měsíční příjem pomocí výplatních pásek. U rodiče, který není zaměstnancem, je situace složitější. Typicky slouží k prokázání příjmů daňové přiznání, nicméně tento dokument nemusí poskytnout jasný pohled na příjmy rodiče, proto je vhodné, aby povinný rodič předložil také další dokumenty, které souvisejí s daňovým přiznáním, jako je peněžní deník, kniha jízd, či přehled odpisů. Pokud soud nemá žádné z těchto dokumentů k dispozici, vyžádá si od finančního úřadu alespoň sdělení o základu daně, které je finanční úřad povinen sdělit na základě ust. § 53 odst. 1 písm. c) bod 3 daňového řádu⁷⁴, čímž získá alespoň rámcový přehled o finančních možnostech povinného rodiče. I na základě této informace lze určit výši výživného a neuchylovat se přitom k postupu podle § 916 OZ, tedy k tzv. výdělkové fikci.⁷⁵

Ustanovení § 916 OZ dává soudu možnost rozhodnout o výši výživného, i když nezná příjmy rodiče, a to prostřednictvím fikce průměrného měsíčního příjmu povinného rodiče

⁷⁴ Ust. § 53 odst. 1 písm. c) bod 3 daňového řádu zní: „*O porušení povinnosti mlčenlivosti nejde, poskytne-li správce daně informace získané při správě daní soudu, jde-li o údaje potřebné pro účely rozhodnutí o výživném.*“

⁷⁵ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 151

ve výši pětadvaceti násobku částky životního minima. Tato možnost je soudu ponechána, ať už rozhoduje o výživném vůči nezletilému dítěti, nebo vůči zletilému, pokud je povinným rodič dítěte. Pokud je povinným jiný předek dítěte, typicky prarodič, pak lze tuto fikci využít jen v případě, že je rozhodováno o výživném k nezletilému dítěti, jak plyne z dikce zákona. Pokud tedy soud vynaloží veškerou snahu, aby zjistil příjmy povinného a jeho majetkové poměry, ale nepodaří se mu to, povinnému rodiči vzniká povinnost doložit tyto skutečnosti, resp. důkazy o nich, jinak se vystavuje možnosti rozhodnutí za pomoci fikce výdělku. Soud však tento postup nemůže použít v každém případě, např. pokud soud zjistí alespoň základ daně povinného rodiče, lze si od něj odvodit příjmy rodiče, alespoň přibližné. V takovém případě by bylo použití fikce výdělku nepřiměřeně přísné. Každopádně, lze ho použít v případě, kdy rodič své příjmy nedoloží a soudu se nepodaří získat ani informace o daňovém základu, neboť mu je daná instituce nezpřístupní, a to na základě zvláštního zákona, např. za účelem ochrany obchodního tajemství, nebo se tyto informace soudu nepodaří získat, neboť žádné informace žádná instituce v dispozici nemá.⁷⁶

Postup dle výdělkové fikce použil např. Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 7. 9. 1998, sp. zn. 39 Co 459/1996,⁷⁷ když se otec podnikatel odvolal proti prvostupňovému rozhodnutí s tím, že navrhuje výživné snížit, ale neprokázal snížení svého příjmu, neboť soudu neposkytl svá daňová přiznání, ani související listiny, soud měl k dispozici pouze daňová přiznání starší, nikoliv za poslední tři roky. Proto soud rozhodl tak, že povinný otec „*nesplnil svoji povinnost k prokázání svých příjmů soudu předložit doklady pro zhodnocení jeho majetkových poměrů, a umožnit tak soudu zjistit potřebné skutečnosti.*“⁷⁸ Z tohoto důvodu vycházel soud z fikce výdělku povinného otce.

Jak plyne z výše uvedeného, soud může stanovit vyživovací povinnost v konkrétní výši na základě zjištěného základu daně a pokud tedy tento základ daně zjistí, není důvod pro použití fikce výdělku. Tento postup je však správným v případě, že během dalšího řízení soud nezjistí žádné jiné příjmy rodiče, či jiné nesrovnalosti. Těmi mohou být např. zřejmě vyšší výdaje, než jaké by si mohl povinný rodič dovolit, pokud by jeho příjem byl takový, jak vyplývá ze zjištěného základu daně. Pokud soud v průběhu dalšího řízení zjistí, že rodič vynaložil výdaje, které se vymykají jeho zjištěným majetkovým možnostem, je zřejmě zjištěný stav povinného

⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 150 – 151

⁷⁷ Ačkoliv se tehdy jednalo o postup dle ust. § 85a zákona o rodině, smysl a účel užití tohoto pravidla zůstává stejný i dnes

⁷⁸ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 180 – 181

rodiče nesprávný a soudu tak vzniká možnost využít zákonné fikce výdělku pro určení rozsahu výživného.⁷⁹

Pokud rodič, který je podnikatelem, tvrdí, že po odečtení všech výdajů jsou jeho příjmy nízké, což také vyplývá z důkazů, které se této skutečnosti týkají, soud by se měl zabývat těmito výdaji, neboť, jak již bylo výše uvedeno, pokud se nejedná o výdaje nutné k udržení příjmů povinného rodiče, má před nimi přednost vyživovací povinnost povinného rodiče. Soudní praxe se s tímto problémem, zatajováním či nepřiznáváním příjmů a různými dalšími nekalostmi, setkává prakticky od počátku uvedení této fikce výdělku v účinnost. Tak např. Krajský soud v Ostravě se ve svém usnesení ze dne 28. 4. 1995, sp. zn. 10 Co 361/1995, touto otázkou zabýval, když řekl, že: *„Jestliže je zjištěno, že příjmy rodiče, který je podnikatelem, po odečtení výdajů (nákladů) na jejich dosažení, zajištění a udržení jsou mimořádně nízké či dokonce vznikla daňová ztráta, je třeba provést další dokazování ke zjištění schopností a možností tohoto povinného rodiče ve smyslu ustanovení § 85 odst. 2 a § 96 odst. 1 zákona o rodině. Zejména je nutno zabývat se tím, jaký charakter mají jednotlivé výdaje (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů uplatněné rodičem v daňovém přiznání a zda k některým z nich při zkoumání možností takového rodiče k plnění jeho vyživovací povinnosti k dítěti nelze přihlídnout stejně jako k jeho ostatním příjmům po odečtení zbylých výdajů na jejich dosažení, zajištění a udržení.“*⁸⁰

U rodiče podnikatele, jehož podnikání neprosperuje, ale právě naopak je ve ztrátě, je také nutné zkoumat, zda je schopen mít vyšší příjmy, a pokud není, pak je třeba vyžadovat plnění vyživovací povinnosti tímto rodičem, je tedy nutné, aby rodič ukončil své podnikání a zajistil si jiné příjmy, např. tím, že rodič nastoupí do pracovního poměru a bude pobírat mzdu, díky které svou povinnost bude plnit. K této otázce se vyjadřoval Nejvyšší soud v rámci rozhodování o přečinu zanedbání povinné výživy, a to v rozhodnutí ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011, kde také vyjádřil, že stav hmotné nouze rodiče, který si přivodil svým neúspěšným podnikáním, ho nezabavuje jeho vyživovací povinnosti a je jeho povinností si zajistit jiný příjem. Značná část judikatury se vztahuje zejména na problematiku nedoložení příjmu rodiče podnikatele, avšak fikce výdělku nedopadá jen na rodiče podnikatele, ale na jakýkoliv nedoložený příjem rodiče, což může být mzda rodiče z jeho zaměstnaneckého poměru, nebo i jiný majetek rodiče, hodnotné movitosti, či nemovitosti. Je ale pravdou, že před

⁷⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 151

⁸⁰ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 181

1. 1. 2014, tedy před účinností občanského zákoníku, byla situace odlišná, neboť podle § 85a zákona o rodině bylo možné využít fikci výděлку jen vůči tomu, kdo měl příjem z činnosti, která nepodléhala dani z příjmů.⁸¹

Při zjišťování příjmů rodiče, zejm. pak rodiče, který je podnikatelem, lze také zjistit příjmy rodiče pomocí znaleckého posudku z oboru ekonomie, který bude v řízení o výživném důkazem. Pokud tedy soud nemá jinou možnost zjistit výši příjmů povinného rodiče, které nepochází ze závislé činnosti, může tohoto institutu využít, pokud uzná za vhodné.⁸²

4.2 Určení výše výživného

Je zcela na uvážení soudu, zda se při rozhodování o výši výživného bude řídit pouze svou vlastní úvahou, nebo zda se bude inspirovat doporučující tabulkou, kterou sestavilo Ministerstvo spravedlnosti v roce 2010. Tato tabulka je jakýmsi pokusem o objektivizaci výživného, která, ač má pouze doporučující charakter, by měla přispět ke sjednocování rozhodovací praxe soudů. Dle tabulky lze určit výši výživného s ohledem na věk dítěte a na čistý příjem povinného rodiče. Vzhledem k určitému věku dítěte je pak určena procentuální část příjmů rodiče, která by měla tvořit výživné vůči tomuto dítěti.⁸³

Je zřejmé, že doporučující tabulku nelze využít ve všech případech, neboť je postavena tak, aby vyhovovala standartním situacím, kterých je cca 80 % u párů, které se rozchází. Pokud je tedy určováno výživné v situaci nestandardní, nelze s touto tabulkou kalkulovat. O tyto situace se bude jednat zejm. v případech, kdy má dítě specifické potřeby, např. ve spojení s jeho zdravotním stavem, ale i v situacích, kde je životní úroveň rodičů extrémně vysoká a dítě je na tuto úroveň života zvyklé, nebo pokud má rodič nadstandartní příjem, ale s ohledem na zdravý vývoj dítěte a na jeho výchovu, není vhodné určovat výši výživného podle této tabulky, neboť by toto bylo extrémně vysoké.⁸⁴

Doporučující tabulka počítá s tím, že rodič má maximálně tři vyživovací povinnosti, a také, že jeho příjmy pochází ze závislé činnosti. Příjem rodiče je zjišťován za posledních 6 až 12 měsíců, přičemž doporučující tabulka počítá s čistým příjmem. Aby mohla být tabulka využitelná pro co nejvíce případů, drželi se její tvůrci při sestavování těchto hlavních zásad: 1) rodič má povinnost se postarat o své nezaopatřené děti, 2) vyživovací povinnost, resp. její

⁸¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 150

⁸² ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 201

⁸³ Tabulka viz. Příloha

⁸⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 43 – 44

plnění, má přednost před smluvními závazky, jako je hypotéka či leasing, 3) životní úroveň rodičů a dítěte má být zásadně shodná, a to i v tom případě, že rodiči nebyly prokázány žádné reálné příjmy. Při určování výše výživného je pak na základě těchto zásad nutné, aby tyto znal i rodič, jinak řečeno, aby rodič pochopil, že jeho primární povinností je postarat se o blaho svého dítěte a že této své povinnosti musí dostát v každém případě a že pokud má vysoké výdaje z důvodu svých smluvních závazků, soud k nim nepřihlíží.⁸⁵

Je pravdou, že jako doporučující samozřejmě není tato tabulka nijak závazná, ani vymahatelná, nicméně jako určitá forma harmonizace by měla být pro praxi přínosem. Pokud totiž soudy rozhodují ve skutkově obdobných případech diametrálně odlišně a ukládají výživné s rozdílem až 100 %, pak je zřejmé, že je zde zájem na sjednocení rozhodovací praxe soudů. Domnívám se, že tento materiál může pomoci jak povinným rodičům, kteří mohou mít lepší představu, co mají od rozsudku očekávat, případně se mohou lépe dohodnout na výši výživného, neboť existuje jakási třetí nezávislá strana, která říká, jaké zhruba výživné je vhodné, ale pomáhá i samotným soudcům, kteří musí o výši výživného rozhodnout, neboť mají určené hranice, ve kterých se pohybují, společně s dalšími podklady.⁸⁶ Nemyslím si ale, že by objektivizace výživného zakotvená v zákoně, byla vhodnou cestou. Dle mého je správné ponechat prostor pro každý jeden individuální případ, neboť je v této problematice tolik možností, tolik specifik, jako snad v žádném jiném řízení. Jde hlavně o budoucnost dětí a nedomnívám se, že vhodným prostředkem k regulaci finančních prostředků pro jejich život by měla být jakási tabulka, která má pevně dané hranice, které by zařazovaly děti do kast podle jejich životní úrovně. Ano, zřejmě bychom tak docílili hladšího průběhu řízení o výživném, neboť rodiče by neměli tolik možností, jak dosáhnout na jiný výsledek řízení a soudci by neměli tak těžkou práci, avšak to jistě není cíl, kterého bychom měli chtít dosáhnout. Druhým extrémem je však skutečnost, že soudy toto doporučení ignorují a rozhodují ve stejných případech jinak, přičemž je tu omezená možnost obrany proti takovému rozhodnutí, neboť dovolání není v těchto věcech přípustné, jak vyplývá z ust. § 30 odst. 1 ZŘS.

Proto se domnívám, že elegantním řešením tohoto problému by mohla být změna právní úpravy, které by zavedla ve věcech výživného dovolání jako mimořádný opravný prostředek, díky čemuž by mohlo dojít ke sjednocování judikatury a zároveň by byla rodičům ponechána možnost se bránit proti rozhodnutí, které je v nesouladu, ať už se skutkovým stavem,

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 207 – 208

⁸⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 174 – 179

nebo s jinými rozhodnutími, které mají shodný nebo podobný skutkový stav. Nad soudci by tak visela možnost využití mimořádného opravného prostředku jako forma kontroly jejich rozhodování.

5. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala určováním výživného k nezletilým dětem, tedy problematice, která je v praxi zřejmě z celého rodinného práva tou nejčastěji řešenou, a také veřejností nejčastěji probíranou. Je to zkrátka téma, které hýbe společností, ať už ve smyslu neplacení výživného, či v tom smyslu, jaká výše byla soudem uložena konkrétnímu rodiči. Ačkoliv existuje několik druhů vyživovací povinnosti, já jsem se zabývala pouze tou povinností, kterou mají rodiče ke svému nezletilému dítěti, i když jsem se také dotkla tématu vyživovací povinnosti rodičů ke zletilému dítěti, a to z důvodu analýzy trvání vyživovací povinnosti.

Ačkoliv je právní úprava vyživovací povinnosti sjednocená v občanském zákoníku, nelze říci, že je jednoznačná. Proto ve své práci často používám k výkladu různých pojmů soudní rozhodnutí, která často také citují autoři odborných publikací a kterými se praxe řídí. Mým cílem v první kapitole práce bylo vymezit jak pojem výživné, tak subjekty vyživovací povinnosti, dále pak předpoklady vzniku této povinnosti, ale i předpoklady pro její trvání, především pak vymezení schopnosti dítěte se samo živit, k čemuž jsem také využila judikaturu Nejvyššího soudu.

Ve druhé kapitole bylo mým cílem analyzovat, jaké skutečnosti mají vliv na výši výživného, resp. jaký má být rozsah výživného. Jednotlivé podkapitoly jsou věnovány právě skutečnostem mající vliv na rozhodování o výši výživného. Druhá podkapitola se týká odůvodněných potřeb dítěte, do kterých mohou také patřit úspory, které pro dítě budou tvořeny prostřednictvím výživného. V této souvislosti byla položena výzkumná otázka, na jaké časové období jsou tvořeny – zda se jedná o úspory, ze kterých mají být pokryty potřeby dítěte, které vzniknou v době, kdy vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti trvá, nebo mohou být využity i pro potřeby, které dítěti vzniknou až po zániku vyživovací povinnosti k němu. Došla jsem k závěru, že tyto úspory jsou tvořeny pro dobu, než dítě nabyde schopnost se samo živit, slouží tedy k pokrytí jeho potřeb jako doplnění klasického výživného, neslouží jako věno, které by dítěti napomohlo k osamostatnění se od rodičů, neboť tuto povinnost zákon rodičům neukládá a nelze ji proto vymáhat.

Avšak největší prostor byl věnován schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům rodiče. Tato oblast je dle mého zdaleka nejproblémovější, nejen proto, že při řízení o výživném vznikají časté spory rodičů dítěte právě z důvodu nesrovnalostí v této oblasti, ale je to také oblast velmi náročná pro soudce, který se dostává do pozice jakéhosi vyšetřovatele a zjišťuje

majetek, či příjmy rodiče. Pokud jsou majetek rodiče a jeho příjmy prokázány a je zjištěno, že povinný rodič má nadstandartní příjmy a celkovou životní úroveň, vyvstala otázka, zda je vhodné dítěti poskytovat nadstandartní výživné. Pravdou je, že jsem na základě různých zdrojů došla k závěru, že není vhodné poskytovat dítěti enormní výživné, ačkoliv by měl rodič dostatek prostředků na jeho poskytování. Při ukládání výživného máme totiž na paměti, aby bylo nezletilé dítě dostatečně zabezpečeno, pokud má ale dítě prostředků přemíru, ochuzujeme rodiče o možnost dítě vychovávat, která by v tomto případě měla převážet.

Pak ale také může nastat případ, druhý extrém, kdy rodič své příjmy a majetkové poměry naopak neprokáže a soudce se dostává do nepříjemné pozice jakéhosi vyšetřovatele, který by měl zjistit majetkové poměry povinného rodiče. Domnívám se, že je jediné dobře, že zákon umožňuje využít tzv. fikce výdělku a uložit tak povinnému rodiči vyživovací povinnost ve výši stanovené jak podle potřeb dítěte, tak podle fiktivních příjmů rodiče. Pokud by totiž tento institut neexistoval, měl by soudce často „svázané ruce,“ neboť by zřejmě velmi často nedošel k žádnému zjištění ohledně příjmů či majetkových poměrů rodiče, zvláště pokud tento své příjmy skrývá. Ovšem za této situace plní možnost využití fikce výdělku zastrašovací funkci pro případné povinné rodiče, kteří by nechtěli své příjmy prokázat. Takto zde však existuje institut, kterým může soudce „pohrozit,“ neboť pětadvacetinásobek životního minima není malá částka, ze které by případně mohl soud vycházet. Otazník však stále visí nad reálním placením výživného.

V poslední kapitole jsem se zabývala určováním výše výživného soudem, se kterým je spjata problematika objektivizace výživného. V této souvislosti jsem si položila otázku, zda je současná situace ohledně objektivizace dostačující. Došla jsem k závěru, že není, neboť zde máme určitou předlohu, jak postupovat, ta však není nijak závazná a je tedy stále možné, aby soudy rozhodovaly ve skutkově stejných věcech velmi rozdílně. To není dle mého názoru ideální situace, neboť není zajištěna dostatečná kontrola rozhodnutí o výživném. Není však dle mého názoru vhodné, aby existovala jen jedna cesta, jak lze určit rozsah výživného, a to právě prostřednictvím objektivizace, neboť by neexistovala možnost dnešního volného uvážení soudce, na základě kterého by tento rozhodl. Proto se domnívám, že počátkem cesty pro zlepšení této situace by bylo zavedení možnosti dovolání v řízení o výživném, které by napomohlo ke sjednocení rozhodovací praxe soudů a tím i k větší právní jistotě.

Závěrem bych ráda uvedla, že ačkoliv jsem zde nastínila několik problémů dnešní úpravy výživného, domnívám se, že největším problémem v řízení samotném, je komunikace

mezi rodiči nezletilého dítěte. Pokud se rodiče nezletilého dítěte na výživném nedohodnou, je řízení o něm vždy náročné v tom smyslu, že jej doprovází osobní stránka, emoce. To samozřejmě nijak nezmenšuje náročnost, která je kladena na soudce tohoto řízení. Soudce totiž v těchto věcech není jen ústy zákona, je také jakýmsi vyšetřovatelem, kdy zjišťuje majetkovou situaci rodičů, mnohdy je také dětským psychologem, neboť je povinen vyslechnout i nezletilé dítě, ke kterému nelze přistupovat jako k dospělému, ale je třeba s dítětem jednat úměrně k jeho věku, a zároveň je soudce často vystaven situaci, kdy řeší partnerské, resp. expartnerské neshody. V těchto věcech musí soudce vědět, jak má jednat, k čemuž by mohla být do budoucna velmi vhodná tzv. Cohemská praxe.

Existuje však ještě další problém, který je řešen až následně, po určení rozsahu výživného, kdy povinný rodič stanovené výživné neplatí. I zde máme určité mechanismy, jak dosáhnout hrazení výživného, avšak otázkou je, jak moc jsou efektivní. Tato problematika není v mé práci řešena, avšak domnívám se, že je třeba poukázat na oblast vyživovací povinnosti jako celek, neboť by bylo pošetilé si myslet, že vyřešením problémů, které jsou v této práci nastíněny, by se celková situace extrémně zlepšila.

6. Prameny

6.1 Monografie

CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Rodina v novém soukromém právu: Interdisciplinární právní pohled*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 107 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 260 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 328 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2006. 400 s.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 168 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 191 s.

NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 1995. 226 s.

POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 432 s.

SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 244 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. 362 s.

VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003. 262 s.

6.2 Články

KOTRADY, Pavel. Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 7 – 8, s. 48 – 56

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 23 – 24, s. 801 – 812

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, č. 9, s. 305 – 309

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 45, č. 3, s. 23 – 41

KŘÍSTEK, Adam. Věnná povaha částky výživného, přesahující odůvodněné potřeby dítěte. *Právní rozhledy*, 2016, č. 15 – 16, s. 548 – 553

6.3 Právní předpisy

zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

6.4 Judikatura

nález Ústavního soudu ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. IV.ÚS 244/03

nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III.ÚS 511/05

nález Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I.ÚS 527/2006

nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2008, sp. zn. II.ÚS 1619/2007

nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/2007

nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 2623/09

nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I.ÚS 1996/12

nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. IV.ÚS 650/2015

nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 3094/2016

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 1967, sp. zn. 5 Cz 19/67

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 1967, sp. zn. 4 Cz 48/67

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 1967, sp. zn. 5 Cz 115/1967

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 1969, sp. zn. 8 Cz 23/1969

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010

stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016,
Cpjn 204/2012

rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 7. 2013, sp. zn. 26 Co 214/2011

rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 11. 1994, sp. zn. 7 Co
1336/1994

rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 26. 5. 1995,
sp. zn. 15 Co 163/1995

rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 8. 1992, sp. zn. 8 Co 213/1992

rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 1994, sp. zn. 13 Co 588/1994

rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 4. 1995, sp. zn. 10 Co 361/1995

rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 14 Co 312/2009

rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 13 Co 117/2011

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. 11 Co 522/2004

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 6. 2004, sp. zn. 10 Co 343/2004

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 1998, sp. zn. 39 Co 459/1996

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 2. 1999, sp. zn. 39 Co 568/1998

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 6. 2009, č. j. 29 Co 155/2009-103

6.5 Jiné

Český statistický úřad – veřejné databáze

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné na

<<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6223&d=315516>>.

7. Shrnutí

V předkládané diplomové práci s názvem „Aktuální otázky určování výše výživného k nezletilým dětem“ se autorka zabývá vybranými aspekty této velmi aktuální a neustále diskutované problematiky. S ohledem na rozsah práce se autorka zaměřila na některé konkrétní otázky v rámci hmotněprávní roviny úpravy vyživovací povinnosti.

V první části se autorka zaměřila na analýzu jednotlivých pojmů, které tvoří základní stavební kameny právní úpravy vyživovací povinnosti rodičů k dětem, ať už se jedná právě o pojem vyživovací povinnost, či výživné, ale také o subjekty této povinnosti. Velká pozornost byla věnována předpokladům pro vznik, trvání a zánik této povinnosti, tedy skutečností důležitým pro existenci vyživovací povinnosti, které tak označuje zákon. Nicméně zákon tyto skutečnosti nevykládá, proto se autorka zaměřila na výklad těchto skutečností.

V dalších částech této práce autorka analyzuje skutečnosti, které mají vliv na určování rozsahu výživného. Jedná se jak o analýzu odůvodněných potřeb dítěte, které se liší především s ohledem na věk dítěte, tak o analýzu schopností, možností a majetkových poměrů rodičů. Tyto skutečnosti mají vliv na životní úroveň povinného rodiče, na kterou má právo i nezletilé oprávněné dítě. V této části práce se autorka zabývala především specifickými problémy, které jsou v praxi řešeny v souvislosti s řízením o výživě nezletilých dětí. Z tohoto důvodu se autorka zabývala kupř. povinností tvořit úspory, a zejména příjmy a majetkovými poměry rodičů. Tato kategorie je zcela zásadní pro určování výše výživného, neboť soud je povinen uložit výživné v takové výši, aby odpovídala potřebám dítěte a zároveň, aby jej rodič byl schopen plnit. Je však také možné, že se rodič vyhýbá uložení odpovídající výši výživného a své příjmy proto tají. I na tyto situace se autorka zaměřila, aby tak její práce byla co nejvíce praxi prospěšná.

Následně autorka analyzovala, jak soud zjišťuje majetkovou situaci rodičů, jaké jsou na soudce kladeny nároky a jak se konkrétně určuje vyživovací povinnost. Ve své práci autorka hojně využívá dostupnou judikaturu, která se často vztahuje k dřívější právní úpravě, avšak nadále lze tuto judikaturu využívat, neboť se právní úprava od roku 2014 v oblasti vyživovací povinnosti zásadně nezměnila.

Závěrem autorka upozorňuje na potřebnost mimořádného opravného prostředku, dovolání, které dle současného právního řádu nelze využít. Řízení o výživě nezletilých dětí však skýtá mnoho dalších problémů, které vzhledem k rozsahu práce nemohly být řešeny.

8. Resume

In a submitted diploma thesis called “Current questions of determination the amount of maintenance to minors” the author deals with selected aspects of this very current and constantly discussed problematics. With regard to scope of thesis has the author focused on some concrete questions within substantive law layer of legislation of maintenance obligation.

In a first part of thesis has the author focused on analysis of particular concepts which constitute basic building stones of legislation of maintenance obligation which has parents to their children, either this is concept maintenance obligation, nor maintenance, but also subjects of this obligation. A great attention was given to assumptions for formation, duration and termination of this obligation, which means facts important for existence of maintenance obligation, which are named by the law. Nevertheless, the law doesn't interpret, so that the author has focused on interpretation of this facts.

In next parts of this thesis the author analysis facts which has influence to determination the amount of maintenance. It is both about analysis of justified needs of minor which are differ especially due to age of minor, and about analysis of abilities, possibilities and financial circumstances of parents. These facts have an impact to standard of living of obliged parent, to which has a right also entitled minor. In this part of thesis has the author dealt especially with specific problems which are solving in practice in connection with legal proceedings about maintenance to minors. For this reason has the author dealt with for example an obligation to create savings, and above all incomes and financial circumstances of parents. This category is quite essential for determination the amount of maintenance, because the court is under an obligation to assign the maintenance in such height to correspond to needs of minor and at the same time the parent has to be able to perform it. It is possibly too that the parent is avoiding assigning corresponding height of maintenance and that's why the parent is hiding his incomes. Even for these situations has the author focused so that her thesis is as beneficial for practice as possible.

Afterwards the author has analysed how the court investigates the financial circumstances of parents, what kind of demands are places to the judge and how is the maintenance obligation specifically determines. In her thesis is the author plentifully using accessible judicature which is often applies to former legislature however this judicature is able to use continue because the legislature from the year 2014 hasn't radically change in area of maintenance obligation.

In the end the author warns about necessity of an extraordinary appeal which according to current legal code can't be use. However the legal proceedings about maintenance to minors offer many further problems which can't be solve due to scope of thesis.

9. Klíčová slova (key words)

Výživné	maintenance
Vyživovací povinnost	maintenance obligation
Nezletilé dítě	minor
Odůvodněné potřeby	reasonable needs
Příjem	income
Životní úroveň	standard of life

10. Přílohy

10.1 Vybrané demografické údaje v ČR v letech 1989 – 2016

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Sňatky	81 262	90 953	71 973	74 060	66 033	58 440	54 956	53 896	57 804	55 027	53 523	55 321	52 374	52 732
Průměrný věk svobodných ženichů	24,6	24,0	24,7	24,8	25,4	26,1	26,7	27,1	27,6	28,1	28,5	28,9	29,3	29,7
Průměrný věk svobodných nevěst	21,8	21,4	22,3	22,6	23,2	23,9	24,6	24,9	25,4	25,8	26,2	26,5	26,9	27,3
Sňatky na 1 000 obyvatel středního stavu	7,8	8,8	7,0	7,2	6,4	5,7	5,3	5,2	5,6	5,3	5,2	5,4	5,1	5,2

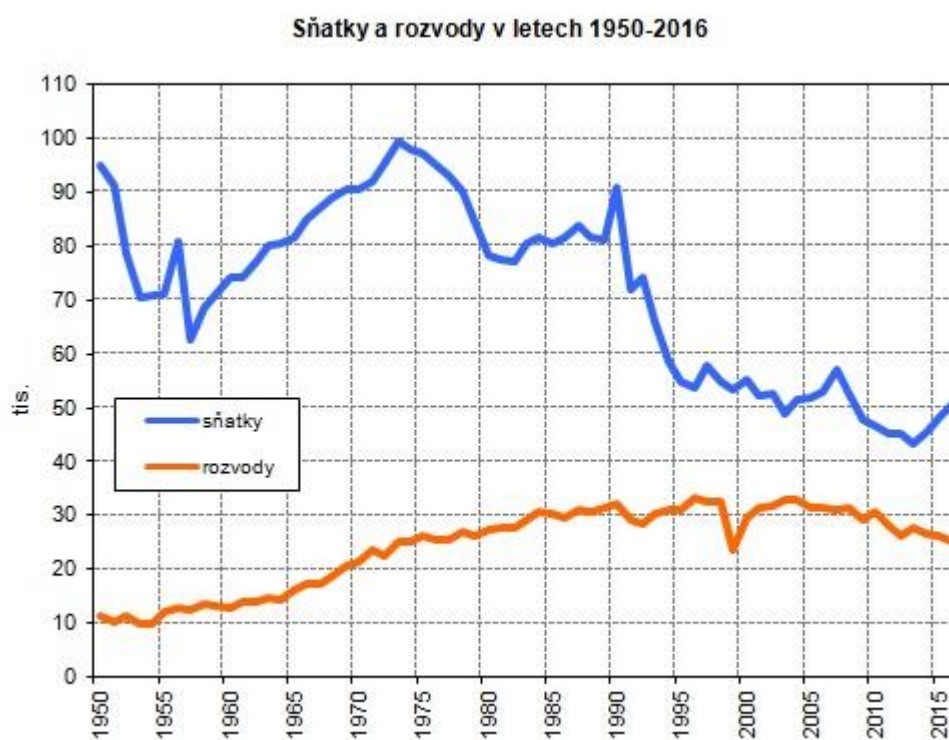
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sňatky	48 943	51 447	51 829	52 860	57 157	52 457	47 862	46 746	45 137	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768
Průměrný věk svobodných ženichů	30,3	30,5	30,8	31,0	31,2	31,4	32,0	32,2	32,2	32,3	32,3	32,3	32,4	32,2
Průměrný věk svobodných nevěst	27,7	28,0	28,1	28,4	28,6	28,8	29,2	29,4	29,6	29,6	29,8	29,8	29,8	29,9
Sňatky na 1 000 obyvatel středního stavu	4,8	5,0	5,1	5,1	5,5	5,0	4,6	4,4	4,3	4,3	4,1	4,3	4,6	4,8

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Rozvody	31 376	32 055	29 366	28 572	30 227	30 939	31 135	33 113	32 465	32 363	23 657	29 704	31 586	31 758
z toho podle délky trvání manželství (v letech):														
0-1	2 825	2 834	2 668	2 274	1 855	1 724	1 388	1 372	1 366	1 584	1 293	1 263	1 298	1 270
2-5	9 178	9 727	8 850	8 657	9 423	9 366	9 342	9 091	8 142	7 442	5 402	6 559	6 521	6 580
6-9	5 623	5 781	5 523	5 596	6 135	6 283	6 541	7 441	7 656	7 424	5 265	6 302	6 289	5 761
10-14	5 561	5 448	4 749	4 531	4 797	4 935	5 180	5 683	5 871	6 162	4 418	6 180	6 960	7 000
15-19	4 142	4 221	3 843	3 710	3 937	4 029	3 926	4 128	4 003	3 995	2 759	3 797	4 408	4 772
20 a více	4 047	4 044	3 733	3 804	4 080	4 602	4 758	5 398	5 427	5 756	4 520	5 603	6 110	6 375
Průměrná délka trvání manželství (roky)	10,3	10,1	10,1	10,2	10,3	10,5	10,5	10,6	10,7	10,8	10,8	11,0	11,3	11,5
Podíl rozvedených manželství s nezletilými dětmi (v %)	72,1	72,2	71,7	71,7	72,0	72,0	71,0	70,8	69,6	66,9	59,9	64,2	65,1	64,3
Úhmná rozvodovost (v %)	37,1	38,0	34,8	33,9	36,2	37,5	38,4	41,8	42,1	43,1	32,5	41,4	44,7	45,7
Rozvody na 1 000 obyvatel středního stavu	3,0	3,1	2,8	2,8	2,9	3,0	3,0	3,2	3,2	3,1	2,3	2,9	3,1	3,1

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rozvody	32 824	33 060	31 288	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996
z toho podle délky trvání manželství (v letech):														
0-1	1 331	1 283	1 157	1 280	1 376	1 555	1 523	1 358	1 182	1 071	1 106	1 001	1 028	978
2-5	6 548	6 395	5 984	6 066	5 767	5 889	5 462	6 035	5 447	5 162	5 211	4 868	4 593	4 318
6-9	5 590	5 737	5 245	5 578	5 330	5 126	4 700	4 768	4 404	4 163	4 655	4 807	4 843	4 612
10-14	7 148	6 994	6 089	5 681	5 424	5 148	4 771	4 997	4 440	4 424	4 702	4 298	4 409	4 355
15-19	5 188	5 439	5 521	5 479	5 480	5 493	4 933	5 098	4 188	3 935	3 890	3 682	3 549	3 399
20 a více	7 019	7 212	7 292	7 331	7 752	8 089	7 744	8 527	8 452	7 647	8 331	8 108	7 661	7 334
Průměrná délka trvání manželství (roky)	11,8	11,9	12,2	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7	12,9	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1
Podíl rozvedených manželství s nezletilými dětmi (v %)	63,1	62,9	61,4	60,5	59,1	58,1	57,8	57,3	56,3	57,5	57,1	56,8	57,5	58,9
Úhmná rozvodovost (v %)	48,0	49,3	47,3	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2
Rozvody na 1 000 obyvatel středního stavu	3,2	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	2,8	2,9	2,7	2,5	2,7	2,5	2,5	2,4

Zdroj: Český statistický úřad – veřejné databáze

10.2 Tabulka sňatků a rozvodů v letech 1950 – 2016

Zdroj: Český statistický úřad – veřejné databáze

10.3 Tabulka objektivizace výživného

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14 let	15 – 19 %
4.	15 – 17 let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné na

<<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6223&d=315516>>.